

Hilâfet Devleti'nde Nizâmî Öğretimin Esasları

Hizb-ut Tahrir

H. 1425

M. 2004

(3)

(2)

(1)

(5)

(4)

Yaratan Rabbinin ismi ile oku! O, insanı `alaktan yarattı. Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir. O, kalem ile (yazıyı) öğretendir. İnsana bilmedikleri şeyleri öğretti. ^[`Alak 1-5]

Bu kitap **Hizb-ut Tahrir** Neşriyatındandır

Basım-Yayın-Dağıtım:

Dar-ul Ummah

PK: 135190
Beyrut - Lübnan

İçindekiler

1. Mukaddime
2. Hilâfet Devleti'nde Öğretim Siyaseti ve Tanzîmi
3. Hilâfet Devleti'nde Öğretimin Genel Hedefleri
4. Tedris Yöntemi
5. Tedris Üslupları ve Araçları

Okulda Öğretim

1. Okulda Öğretimin Hedefleri
2. Okulda Öğretimin Merhaleleri
3. Öğretim Devreleri
4. Tedris Konuları
 - 4.1 Tedris Konularının Üzerine Bina Edildiği Esas
 - 4.2 Tedris Konularının Türleri
 - 4.3 Üç Okul Merhalesinde Tedris Konularının Tafsîlâtı
 - 4.3.1 Arap Dili
 - 4.3.2 İslâmî Kültür
 - 4.3.3 Bilimler, Bilgiler ve Beceriler
5. Ders Üniteleri
6. Devlet Okulları ve Öğretim Devreleri Düzeni
7. Ders Konuları ve Merhaleleri
8. Devlet Okullarında Başarı ve Başarısızlık
 - 8.1 Birinci Merhale Okullarında (İlk Okullarda) Başarı ve Başarısızlık
 - 8.2 İkinci Merhale Okullarında (Orta Okullarda) Başarı ve Başarısızlık
 - 8.3 Üçüncü Merhale Okullarında (Liselerde) Başarı ve Başarısızlık
9. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı
10. Tedris Konuları ve Saatleri
11. Okul Takvimi
12. Basit Meslek Okulları

Yüksek Öğretim

1. Yüksek Öğretimin Hedefleri
2. Yüksek Öğretimin Türleri
3. Yüksek Öğretim Müesseseleri
 - 3.1 Teknik Akademiler
 - 3.2 Hizmet Akademileri
 - 3.3 Üniversiteler
 - 3.4 AR-GE Merkezleri
 - 3.5 Askerî Araştırma Akademileri ve Merkezleri
4. Yüksek Öğretim Diplomaları ve Sertifikaları

EK: Öğrencilerin Yaşlarına Göre Öğretim Devrelerinin Dağılım Tablosu

1. Mukaddime

Muhakkak ki Ümmetin (herhangi bir ümmetin) kültürü; varlığının ve bekâsının bel kemiğidir. Zîra bu kültür üzerine; Ümmetin hadâratı kurulur, hedefleri ve gâyeleri birleştirilir ve yaşam tarzı farklılaştırılır. İşte bu kültür ile o Ümmetin fertleri tek bir potada eritilir. Böylece o Ümmet diğer ümmetlerden farklılaşır. Zîra bu kültür; Ümmetin Akîdesi ile bu Akîdeden fıskıran hükümler, çözümler ve nizamlardan; bu Akîde üzerine kurulu bilgiler ve ilimlerden; ümmetin ve târihinin dönüm noktaları halinde bu Akîdeye bağlı olarak meydana gelen olaylardan oluşmaktadır. Eğer bu kültür unutulursa, bu ümmet de başkalaşarak farklı bir ümmet olarak sona erer. Zîra gâyesi ve yaşam tarzı değişir, dostlukları dönüşür ve başka ümmetlerin kültürleri arkasında yolunu kaybeder.

İslâmî kültür; İslâmî Akîde'nin araştırılmasına sebep olduğu bilgilerdir. Bu bilgiler; ister tevhid ilmi gibi İslâmî Akîde'yi inceleyen, araştıran ve içeren bilgiler olsun, isterse fıkıh, tefsir ve hadis gibi İslâmî Akîde'ye dayalı bilgiler olsun, isterse İslâmî Akîde'den fıskıran anlayışın gerektirdiği Usûl ilmi, Hadis ıstılahları, Arap Dili gibi İslâm'da icihadın gerektirdiği bilgiler ve hükümler olsun bunların tamamı İslâmî Kültürü meydana getirirler. Bunların hepsi de İslâmî Kültür'dür. Çünkü bunların araştırılmasında esâsî sebep İslâmî Akîde'dir.

Hadaratı hakkında ve önemli şahsiyetleri, liderleri ve âlimleri hakkında haberler içermesi bakımından İslâmî Ümmet'in târihi de kültüründen bir cüzdür. Fakat İslam öncesi Arap târihi, İslâmî Kültür'den değildir. Oysa Arap Dilindeki lafızların ve terkiplerin anlaşılmasına yardımcı olan, buna bağlı olarak da icthada, Kur'an tefsirine ve hadisin anlaşılmasına yardımcı olan işaretler içermesi bakımından İslam öncesi Arap şiirlerini bu kültürden saymak mümkündür.

Bir ümmetin kültürü, fertlerinin şahsiyetlerini inşâ eder. Zîra o kültür, ferdin akliyetini şekillendirir ve varlıklar, sözler ve fiiller hakkında hüküm verme yöntemini belirler. Kezâ meyillerini de şekillendirir. Böylece kültür ferdin akliyetine, nefsiyetine ve gidişatına etki eder. Bunun için ümmetin kültürünü korumak ve toplumda yaymak devletin başta gelen sorumluluklarındandır.

Nitekim eski Sovyetler Birliği; çocuklarına komünizm kültürünü emzirdi, kültürüne herhangi bir kapitalist yada İslâmî fikrin sızmasını engellemeye çalıştı.

Bütün Batı, çocuklarını dini hayattan ayırma, laiklik esası üzerine kurulu kapitalizm kültürüne göre yetiştirdi, yaşam tarzını o kültür üzerine inşâ etti. Akîdesine ve kültürüne İslâmî Kültürün sızmasını önlemek için savaşlar çıkardı ve halen de çıkarmaktadır.

İslâmî Devlet ise evlatlarında İslâmî Kültürü yerleştirmeye hırs gösterdi. Devlet içerisinde İslâmî Akîde'ye dayanmayan herhangi bir fikre davet eden herkesi engelledi. Kültürünü diğer devletlere ve ümmetlere Dâvet ve Cihâd yoluyla taşıdı. Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] yeryüzüne ve üzerindekiilere vâris oluncaya dek aynı şekilde taşımaya devam edecektir.

Ümmetin kültürünü koruyup devam ettiren güvencelerden bazıları şunlardır:

- Ümmetin kültürünün, evlatlarının gönüllerinde ve kitaplarının satırlarında muhâfaza edilmesi
- Ümmetin, bu kültürün Akîdesinden fıskıran hükümler ve kanunlara göre kendisini yöneten ve işlerini gözetten bir devletin bulunmasıdır

Ümmetin kültürünü; evlatlarının gönüllerinde ve kitaplarının satırlarında muhâfaza ettirmenin yolu öğretimdir. Bu, ister muntazam nizâmî öğretim olsun isterse ğayri-nizâmî öğretim olsun fark etmez.

Nizâmî öğretim; devletin benimsediği kanunlar ve nizamlar ile disipline edilmiş öğretimdir ve devlet onun uygulanmasından sorumludur. Meselâ; okula kabul yaşının, ders konularının ve tedarik yönteminin belirlenmesi gibi.

Oysa ğayrî nizâmî öğretimde; evlerde, mescidlerde, salonlarda, medya araçlarında, yayınevlerinde ve benzeri yerlerde nizâmî öğretime ait kanunlara ve nizamlara tâbi olmaksızın öğretim faaliyetinin yürütülmesi Müslümanlara terk edilir.

Ancak her iki öğretimde de fikirlerin ve bilgilerin ya İslâmî Akîde'den fıskırmasından yada İslâmî Akîde üzerine kurulu olmasından devlet sorumludur.

İşte bu kitapta, Hilâfet Devleti'nde nizâmî öğretimin esaslarını ortaya koyacağız.

2. Hilâfet Devleti'nde Öğretim Siyâseti ve Tanzimi

Hilâfet Devleti'nde öğretim nizâmı; nizâmî öğretim ile ilgili şer'î hükümlerin ve idarî kanunların toplamından oluşur. Öğretimle ilgili şer'î hükümler, Akîdeden fıskırır ve şer'î delillere dayanır. Meselâ, tedris konuları ile erkek ve kız öğrencilerin birbirinden ayrı tutulması gibi.

Öğretimdeki idârî kanunlar ise; nizamın uygulanması ve ondaki gâyenin gerçekleşmesi bakımından Veliyyul Emr'in (Halîfe'nin) tercih ettiği mübah üsluplar ve araçlardır ki bunlar; Ümmetin esâsî ihtiyaçları ve öğretim ile ilgili şer'î hükümlerin uygulanmasına ilişkin ve buna uyumlu olarak değiştirilebilen ve geliştirilebilen dünyevi hususlardır. Aynı şekilde bunların; mübah araştırmaları, deneyleri ve bilgi birikimleri bulunan diğer ümmetlerden de alınması mümkündür.

Şer'î hükümleri ve idârî kanunları ile işte bu nizam; Hilâfet Devleti'ndeki öğretimin esâsî gâyesi olan İslâmî Şahsiyetin inşasını gerçekleştirme yeterliliği bulunan bir idârî cihaza gereksinim duyar. Bu cihaz; öğretimin bütün yönlerinde denetleme, düzenleme ve tâkip etme işlerini üstlenir. Zîra müfredatları koyar, ehil öğretmenleri seçer, öğrencilerin tahsile başlatılmalarını ve yükseltilmelerini tâkip eder, okulları, akademileri ve üniversiteleri, gereken yeterli laboratuvarlar ve öğretim araçları ile donatır.

Şimdi burada, İslâmî Devlet'in Anayasa Tasarı olan "Mukaddimet-ud Düstur"dan "Öğretim Siyâseti" maddelerinin çoğunu aşağıya aktarıyoruz:

Madde - 165: *Öğretim müfredatının üzerine kurulduğu esas; İslâm Akîdesi olmalıdır. Ders konuları ve öğrenim yöntemlerinin tamamı, öğretimde bu esasın dışına çıkılmasına engel olacak şekilde hazırlanır.*

Madde - 166: *Öğretim siyaseti; İslâmî Akliyeti ve İslâmî Nefsiyeti oluşturur. Öğretimi yapılmak istenilen bütün ders konuları bu siyaset esasına göre hazırlanır.*

Madde - 167: *Öğretimin gâyesi; İslâmî şahsiyeti oluşturmak ve insanları, hayatın işlerine ilişkin işlerle ilimler ve bilgiler ile donatmaktır. Böylece öğretim yöntemleri bu gâyeyi gerçekleştirecek şekilde olur. Bu gâyeye götürmeyen ve bu gâyenin dışına çıkan her yöntem yasaklanır.*

Madde - 169: *Öğretimde tecrübî ilimler ve bunlara bağlı matematik gibi bilimler ile kültürel bilgiler birbirlerinden ayırt edilmelidir. Tecrübî ilimler ile bunlara bağlı olanlar ihtiyaca göre öğretilir ve öğretim merhalelerinden herhangi bir merhalede sınırlandırılmaz. Fakat kültürel bilgiler; yüksek öğretimden önce ilk merhalelerde, İslâmî fikirlere ve hükümlere aykırı olmayacak şekilde belirli bir siyâsete uygun olarak alınır. Yüksek öğretimde ise, öğretimin gâyesinden ve siyâsetinden uzaklaşmamak şartıyla, kültürel bilimler de tecrübî ilimler gibi alınır.*

Madde - 170: *Öğretimin bütün merhalelerinde İslâmî Kültür öğretilmelidir. Yüksek öğretimde tıp, mühendislik, fizik ve benzeri dallarda olduğu gibi, çeşitli İslâmî ilim dallarında da uzmanlaştırılır.*

Madde - 171: *Fenler ve sanatlar; bir taraftan ticâret, denizcilik ve ziraat gibi bilimler ile bağlantılı olurlar ve bunlar, herhangi bir şart veya kayıt olmaksızın alınırlar. Diğer taraftan resim ve heykeltıraşlık gibi özel bir bakış açısının etkisindeki bir kültür ile bağlantılı olurlar ve bunlar da İslâmî bakış açısına aykırı olduklarında alınmazlar.*

Madde - 172: *Öğretim müfredâtı tektir ve devletin müfredâtından başka bir müfredâta izin verilmez. Devletin müfredâtına bağlı kaldıkları, öğretim planının esasını üzerine kurulu oldukları, bünyelerinde öğretim siyâsetini ve gâyesini gerçekleştirdikleri, bünyelerindeki öğretimi ister öğrenci isterse öğretmen olsunlar, kız-erkek karışık olarak yapmadıkları ve herhangi bir tâîfeye veya dîne veya mezhebe veya unsura veya renge has olmadıkları*

sürece özel okulların açılması engellenmez.

Madde - 173: *Hayat sahasında insana lâzım olan hususları, erkek olsun kadın olsun her bir ferde, ilk ve orta öğretim merhalelerinde yeterince öğretmek devletin üzerine farzdır. Devlet, bu imkanları herkese ücretsiz olarak hazırlamalı, gücünün yettiği kadar da herkese ücretsiz yüksek öğrenim imkanı sağlamalıdır.*

Madde - 174: *Devlet; fıkıh, fıkıh usulü, hadis, tefsir ve fikir, tıp, mühendislik, kimya, icat, keşif ve diğerleri gibi çeşitli ilim dallarında araştırmalarını devam ettirmek isteyenlere imkân sağlamak üzere okullar ve üniversiteler dışında da kütüphaneler, laboratuvarlar ve diğer bilimsel araçlar hazırlar ki Ümmet içerisinde çokça müctehidler, mucitler ve kâşifler bulunsun.*

3. Hilâfet Devleti'nde Öğretimin Genel Hedefleri

Müfredatların ve ders konularının hazırlanması esnasında dikkate alınması gereken, öğretimin şu iki ana hedef vardır:

1. Ümmetin evlatları için İslâmî Şahsiyetin, akliyet ve nefsiyetin inşâ edilmesidir. Bu ise Akîde, fikirler ve davranışlar olarak İslâmî Kültürü öğrencilerin akıllarına ve nefislerine iyice yerleştirmek yoluyla olur. Bunun için Hilâfet Devleti'nde müfredatları hazırlayanlar ve uygulayanlar, bu gayenin gerçekleşmesi için hırs gösterirler.
2. Müslümanların evlatları arasında her alanda seçkin, gözde âlimlerin sayısının çoğaltılmasıdır. Bu alanlar, ister ictihad, fıkıh, yargı ve diğerleri gibi İslâmî ilimler olsun, isterse mühendislik, kimya, fizik, tıp ve diğerleri gibi tecrübî ilimler olsun, fark etmez. Bu yetkin âlimler, dünyadaki devletler ve ümmetler arasında birinci konuma gelmesi için İslam'ın devletini ve İslâmî Ümmet'i omuzlarında taşırlar. Böylece İslam'ın devleti ideolojisi ile etkin ve lider bir devlet olur. Fikrî ve iktisâdî olarak uydu devlet veya tâbî devlet olmaz.

4. Tedris Yöntemi

Sahih tedris yöntemi; öğretmenin fikrî olarak hitâp etmesi ve öğrencinin de fikrî olarak kavramasıdır. Zîra fikir veya akıl, öğrenim ve öğretim aracıdır. İşte bu akıl, Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın insana yerleştirdiği, kendisiyle onu şereflendirdiği, mahlukâtının çoğuna karşı onu üstün kıldığı ve böylece onu sorumlu hale getirdiği ayrıcalıktır.

Akıl şu dört unsurdan oluşur:

- [Düşünmeye elverişli] dimağ (beyin)
- İhsas (duyu organları)
- Vakıa
- Vakıa hakkında önbilgi

Akıl veya fikir veya idrak tek bir mânâyâ gelir: Vakıa hakkındaki hissin duyu organları vasıtasıyla beyne iletilmesi, vakıanın kendisi ile yorumlandığı önbilgilerin bulunması ve sonra da vakıa hakkında hükmün ortaya konulmasıdır.

Öğretim işlemi hâsıl olduğu gibi, bu fikir başkalarına aktarılmak istendiğinde öğretmen bu fikri, başta dil olmak üzere ifade etme araçlarından bir veya daha çok araç ile öğrencilere aktarır. Bu fikir; öğrencilerde ya önceden hissettikleri yada benzerini duyumsadıkları hissedilebilir bir vakıa ile bir araya getirilirse, sanki bizzat kendileri ulaşmışçasına onlara fikir olarak aktarılmış olur. Öğrenciler tarafından hissedilen yada hissedilebilen bir vakıa, onların cümleleri anlamaları ile bir araya getirilmez de cümleler kendilerine ait herhangi bir vakıayı tasavvur etmeksizin onlara açıklanırsa, onlara fikir olarak aktarılmış olmaz. Onlara ancak bir

takım bilgileri aktarılmış olur. Böylece öğrenciler bu bilgilerle ancak bilgili kişiler olurlar, fikir adamları olmazlar.

Bu nedenle öğretmenin; öğrencilere birtakım fikirleri aktarırken; o fikirlerdeki mânâları öğrencilerin zihinlerinde kendilerince hissedilen bir vakıa ile yada hissetmekte oldukları vakılardan ona yakın bir vakıa ile bir araya getirmeye çalışarak açıklaması kaçınılmazdır. Öyle ki öğrenciler bunları kendisinden mücerret bilgiler olarak değil de fikirler olarak alsınlar. Dolayısıyla öğretmenin öğrenciye vakıayı hissettirmek için hırs göstermesi kaçınılmazdır. Eğer vakıanın bizzat kendisini ortaya koymak imkânsız veya çok zor ise, bu durumda öğretmenin, fikrin verilmesi esnasında öğrencinin zihninde o vakıaya yakın bir sureti oluşturması gerekir. Tâ ki bilgiler, hissedilen vakıa veya öğrencide oluşan tasavvur ile biraraya getirilip onda bir fikre dönüşsün.

Öğretmen öğrencilere fikirleri aktarırken şu hususlara bakılır:

- Eğer bu fikrin; öğrencilerin daha önce hissettikleri yada kendilerine aktarılırken hissettikleri hissedilir bir vakıası varsa, onu idrak ederler ve fikrî bir telakki ile kavrarlar.
- Eğer bu fikrin; öğrencilerin daha önce hissettikleri yada kendilerine aktarılırken hissettikleri hissedilir bir vakıası yoksa, fakat kendilerine aktarılmışçasına zihinlerinde tasavvur edip onu tasdik etmişler, vakıayı hissetmişçesine zihinlerinde netleştirmişler ve hissedilen vakıayı kabul ettikleri gibi bunu da kabul etmişler ise, artık onu idrak etmiş ve fikrî bir telakki ile kavramışlardır.

İşte bu her iki durumda da öğretmenin öğrencilere aktardığı fikir, kendilerine ait bir fikir haline dönüşür. Fakat fikrin hissedilir bir vakıası veya öğrenciler tarafından hissedilmesi mümkün olan bir vakıası yoksa, bu fikir kendisine aktarılan kişi nezdinde mücerret bilgiler olarak kalır.

Hissedilir vakıa; insanın beş duyu organından birisi vasıtası ile hissetmesi mümkün olan vakıadır. Bu vakıa ister maddi olsun ister manevi olsun fark etmez.

Maddi vakıa; görme duyası ile ağacı görmesi, işitme duyası ile kuşların sesini duyması, dokunma duyası ile kumaşın inceliğini algılaması, koklama duyası ile çiçeklerin kokusunu alması, tatma duyası ile balın lezzetini tatması gibi insanın hissettiği vakıadır.

Manevi vakıa ise; cesaret, emanet, korkaklık ve ihanet şeklinde hissedilen vakıadır. Zîra insan onları maddi belirtileri sebebiyle fikrî bir hissas olarak hisseder. Müslümanın, donanım ve sayı bakımından kendisinden güçlü olan düşman karşısında savaşmasına ve direnmesine bakılarak cesur olduğu anlaşılır. Onun savaş meydanından kaçmasından da korkak olduğu anlaşılır.

Hissedilir yada hissedilmesi mümkün olan –maddi yada manevi- vakıa; düşünme işleminde esâsî unsurdur. Fikir, vakıası olmaksızın fikir olmaz.

Muğayyebat ise insanın dünyada beş duyusundan birisi ile hissedemediği Cennet, Cehennem, Arş ve diğerleri gibi şeylerdir. İşte bunlar duyular yolu ile düşünmenin konusu olmazlar. Bunlar ancak, Kur'an-ıl Kerim ve Mütevâtir Hadis gibi doğruluğu kesinleşmiş haberler yoluyla düşünmenin konusu olurlar.

Bazı insanların var olduğunu hayal ettikleri, insan yiyen dev veya dünyayı boynuzunda taşıyan öküz gibi muğayyebata gelince; bunları düşünmekle meşgul olunmaz. Çünkü hissedilmemiş ve hissedildikleri kesin bir şekilde nakledilmemiştir. Dolayısıyla onlar hayaldir ve hurâfedir, vakıaları yoktur. Öğrenciler onları düşünmekle meşgul olmaktan sakındırılmalıdır.

İşitmek veya okumak yoluyla fikrî hitap ve fikrî kavrayış işleminde; hitap edenin -ki o, öğretmendir- yada müfredat hazırlayanın düşünmenin dört unsurunu kullanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla o, öğrenene "öğrenciye" sözlü yada yazılı hitabı esnasında, öğrenci daha önce hissetmemiş ise, düşünmenin konusu olan vakıayı ona tam olarak tasavvur ettirmeye uğraşır. Öyle ki öğrenen, o vakıayı sanki hissediyormuş şuuruna ulaşır. Bu da vakıanın suretini onun zihninde oluşturabilmek için o vakıa hakkındaki bütün bilgileri toplamakla olur.

Öğretim yada öğrenimde, fikrî hitap veya fikrî kavrayışın esâsî aracı dildir. Çünkü dil; lafızlar ve cümlelerden, bu lafızlar ve cümlelerin delâlet ettikleri mânâlardan ve bu mânâların delâlet ettikleri fikirlerden oluşur. Eğer öğretmen ve öğrenci; fikirlere delâletleri bakımından bu

lafızları, cümleleri ve mânâları iyi anarlarsa bu araç, öğretim ve öğrenim işleminde etkin bir araç olur. Bu nedenle her öğretmenin ve müfredat hazırlayanın öğrencilerin dil seviyelerini dikkate almaları kaçınılmazdır. İki taraf arasında karşılıklı fikrî iletişimin kolaylaşması için öğretmen, öğrencilerin anladıkları lafızları, cümleleri ve terkipleri kullanır. Fikrî iletişimden kastımız; iki taraf arasındaki hitabın, düşünmenin dört unsurunu kapsamıdır.

İşte bu yöntem ile yazılı veya sözlü metinler öğrencinin beyinde (aynen öğretmende oldukları gibi) fikirlere dönüşürler. Böylece öğrenci bunları kendi dil seviyesine göre ifade edebilir. Sonra da helâl-haram ve doğru-yanlış gibi kendisindeki ölçülere göre onlarla amel edebilir.

İster ideolojik fikirler gibi hayat hakkında özel bir bakış açısı ile doğrudan alâkası olan fikirler olsun, isterse matematik bilimleri gibi özel bir bakış açısıyla doğrudan alâkası olmayan fikirler olsun her fikrin verilmesi yada alınması için en elverişli yöntem işte budur.

Birinci türden fikirlerin yani hayat hakkında özel bir bakış açısı ile doğrudan alâkası olan fikirlerin, yani insanın Rabbiyle veya kendisiyle veya başkalarıyla olan alâkalarını düzenleyen fikirlerin, İslâmî Akîdeye raptedilmesi kaçınılmazdır. Bu takdirde öğrencinin fikrinin yanı sıra suuruna da hitap edilmesi ve bu fikrin, öğrencinin dünyadaki ve Ahiretteki hayatı ile alâkasının beyân edilmesi kaçınılmaz olur. Tâ ki o, bu fikrin doğruluğuna kanaat getirsin ve o fikir, öğrencinin gidişâtını disipline eden bir mefhum olsun. Böylece onda İslâmî Akîdenin belirlediği özel bakış açısından kaynaklanmış doğru fikirler sayesinde sevgi ve cesaret şuurları harekete geçer. Böylece onları gerçekleştirmek için kanaat ve hamâset ile yola koyulur. Tâ ki kendisinde, hayat hakkında özel bakış açısına muhâlif, onunla çelişen ve ondan saptırıcı fikirler karşısında da nefret ve tiksinti şuurları harekete geçsin. Böylece onlarla savaşmak ve reddetmek için yola koyulur.

Öyleyse bakış açısıyla ilgili fikrî metinlerin öğretilmesinden kasıt; sadece o metne ait sözlük mânâsını kavramak değildir. Bilakis öğrencinin, ister yapması isterse terk etmesi bakımından olsun, vakıa karşısında Şeriat'ın kendisinden istediği tavır takınması için kendisiyle alâkalı vakıaya indirmek üzere metni anlamasıdır. Böylece bu tür fikirler, gidişâtını İslam'ın hükümleri ile disipline etmesi için öğretilir.

Dolayısıyla öğretim; fikrî zenginlik uğruna olmaz. Bilakis kendisinden kaynaklanan bütün sözlerde ve fiillerde Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın rızasını kazanma çabasındaki akliyet ve nefsiyet ile İslâmî şahsiyeti inşa etmek uğruna olur.

İkinci türden fikirlere yani fizik, kimya, matematik ve diğerleri gibi özel bir bakış açısıyla doğrudan alâkası olmayan fikirlere gelince; bunlar öğrenciyi Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın insanın hizmetine sunduğu kainat ile irtibata geçmeye hazırlamak üzere öğretilir.

Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurdu:

O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini kendi katından (bir lütuf olmak üzere) size boyun eğdirmiştir. ^[Câsiye 13]

Ve şöyle buyurdu:

O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı size boyun eğdirmiştir. Yıldızlar da O'nun emri ile hareket ederler. ^[Nahl 12]

Dolayısıyla İslâmî bir şahsiyet olarak Müslüman, İslâmî Ümmetin maslahatları ile gelişmesine ilişkin meselelerin hizmetine sunmak üzere faydalanmak için bu tecrübî ilimleri öğrenir.

İlim, sırf bizzat ilim için değil, bilakis ancak öğrendiği bilgiler ve fikirlerle bu dünya hayatında İslam'ın hükümlerine göre insanın faydalanması uğruna talep edilir.

Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurdu:

Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) Âhret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma! ^[Kasas 77]

5. Tedris Üslupları ve Araçları

Her fikrin uygulanması için bir yöntem vardır. Üslup ise belirli bir işi yapmak için belirli bir keyfiyettir ve bu, sürekli olmayan bir keyfiyettir.

Öğretim konusunda üsluptan kastedilen ise; fikirleri, mefhumları ve çeşitli bilgileri hızlı ve başarılı bir şekilde aktarmak olan hedefi gerçekleştirmek hususunda öğrencilerine yardımcı olmak amacıyla öğretmenin yaptığı yönlendirilmiş faaliyet yaklaşımlarının tamamıdır. Öğretmenin içlerinden öğretim durumuna uygun olanını seçebileceği çeşitli üsluplar vardır. Bu seçimi yaparken öğrencilerin seviyeleri dikkate alınır, hedefin gerçekleşmesi bakımından en iyisi seçilir. Meselâ; karşılıklı konuşma, tartışma, anlatma, benzerlik, sorunları çözmek, deneyler, doğrudan uygulamalı öğretim ve benzeri üsluplar gibi.

Üslup, sık sık bir araca yada çoğunlukla belirli iş yapmaya gereksinim duyar. Zîra araçlar ve üsluplar sürekli değildirler. Onlar; şartlar, şahıslar ve imkanlara bağlı olarak değiştirilirler, geliştirilirler ve çeşitlendirilirler.

Herhangi temel bir fikrin uygulanması için bir yöntemin varlığı kaçınılmaz olduğu gibi, bu yöntemin uygulanmasında araçların ve üslupların baş rolü vardır. Belirli bir işi hızlı ve başarılı bir şekilde tamamlamak; bu işi yapmaya uygun yeni üsluplar ve araçlar icat etmekte üretkenliğe dayanır.

Meselâ öğretmenin fikrî hitâbı ve öğrencinin fikrî kavrayışı şeklindeki öğretim yöntemi, önceden kalem, kağıt, karşılıklı konuşma, taklit ve yazım gibi bazı üsluplar ve araçlar ile yapıyordu. Yine bugün de bazı üsluplar ve araçlar ile yapılmaktadır. Fakat bunlar önceki üsluplar ve araçlardan farklıdır. Basılı resimler, hareketli maketler, sesli filmler, laboratuvarlardaki deneyler ve diğerleri gibi.

Okulun; öğrencilerde aklî metodu yerleştirmek için uygun üsluplar kullanması gerekir. Çünkü aklî metod; aydın düşünmede ve İslam esasına dayalı kalkınmada temeldir. Zîra insandaki büyük düğüm onunla çözülür ve insan, hayat ve kâinat hakkında, bunların dünya hayatının öncesi ve sonrası hakkında ve bunların öncesi ve sonrası ile olan alâkası hakkında sahih küllî fikir onunla insanda oluşur. Böylece İslam'da devletin, ümmetin ve nizamın esası olan İslâmî Akîde'ye aklî metod ile ulaşılır.

Miladî 19. yüzyıldan beri Avrupa sonra da Amerika ve Rusya, ilmî araştırma üslubundan kaynaklanan sanayi devrimini gerçekleştirmede göz ardı edilemeyecek büyük bir başarı elde ettiler. Bu üsluba da "bilimsel metod" dediler. Bu metod, sadece deneysel bilimlerde doğrudur ve etkilidir. Bunun "metod" olarak isimlendirilmesi de yanlış değildir. Çünkü bu, araştırmada dâimî ve muayyen bir metottur. Fakat yanlış olan husus; düşünmek için aklî metodun değil de bilimsel metodun esas kılınmasıdır. Zîra bu, Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nin varlığı ve Muhammed ^[Sallallahu 'Aleyhi ve Selem]'in Nübüvveti gibi insanın var olduklarına ancak aklî metod ile ulaşabildiği hakikat ve bilgilerin çoğunun olmadığına dâir hüküm vermeye götürür. Dolayısıyla bilimsel metod, ancak deney yapılabilen hissedilir maddelere has olduğunda doğrudur. Bu da üzerinde deneyler yapmak yoluyla maddenin gerçeğini ve özelliklerini bilmek için kullanılır.

Aklî metod ancak düşünmede esas olan dört unsur ile varlığını sürdürebilir. Bununla birlikte fizik ve diğerleri gibi hissedilir maddelerin incelenmesinde, akâid, teşrii ve târih gibi fikirlerin incelenmesinde ve edebiyat araştırmaları ve benzerleri gibi kelâmın incelenmesinde kullanılabilir. Bir şeyin varlığı hakkında bilimsel netice ile aklî netice çeliştiğinde aklî netice alınır. Çünkü bir şeyin varlığı hakkında aklî metodun hükmü kesindir.

Bilimsel metod ise İslam'ın hükümleri çerçevesinde kendilerinden ve özelliklerinden faydalanılması maksadıyla Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nin insanın hizmetine sunduğu kâinat maddelerinin gerçeklerine ve sıfatlarına ulaşmak için kimya ve fizik gibi deneysel bilimlerde kullanılmasıyla sınırlandırılır.

Bazı filozofların, özellikle eski Yunan filozoflarının düşünmede metod olarak itibar ettikleri üsluplardan birisi de "mantıkî araştırma"dır. Oysa mantık, düşünmede metod değildir, bilimsel araştırma (bilimsel metod) konumuna bile yükselmez. Dolayısıyla mantık, aklî metod üsluplarından bir üslup olarak kalmaya devam eder.

Mantık; bir neticeye ulaşmak için fikir üzerine fikir bina etmektir. Fakat bu, içerisinde yanılma, aldatma ve saptırma kabiliyeti bulunan ve bazen gerçeğin aksi neticeye ulaşıldığı karmaşık bir üsluptur. En iyisi ondan sakınmaktır. Eğer kullanılmışsa neticesinin akliî metod ile sağlamanın yapılması gerekir.

Ders müfredâtlarını hazırlayanların ve öğretmenlerin herhangi bir konunun öğretilmesi için üsluplar ve araçlar önerirken aşağıdaki fikirleri dikkate almaları gerekir:

1. Üsluplar ve araçlar sürekli değildir. Öğretmen; karar kılınmış fikirleri öğrencilerin anlamalarını sağlamak için durumlarını ve aralarındaki ferdî farklılıkları dikkate alarak faydalı üsluplar ve araçlar oluşturmada üretken olmalıdır.
2. Vakianın duyu yoluyla beyne aktarıldığı düşünme unsurlarından başlıca unsur, (işitme, görme, dokunma, koklama, tatma) hisleridir. Dolayısıyla vakia öğretim esnasında öğrenciler nezdinde mevcut olan bir vakia ise öğretmenin, öğrenimin (düşünmenin) konusu olan bu vakianın hissettirilmesinde öğrencilerin duyu organlarını mümkün olduğunca fazla miktarda kullanmasını sağlaması gerekir. Eğer vakia öğretim esnasında öğrenciler nezdinde mevcut olan bir vakia değilse öğretmenin, sanki hissetmişlercesine zihinlerinde tasavvur edinceye kadar kararlaştırılan üsluplar ve araçlar ile bu vakianın öğrencilerin zihinlerine yaklaştırılması gerekir. Çünkü vakıayı hissetmek düşünmede başlıca unsurdur. Bir tek vakianın hissedilmesinde duyular ne kadar çok katılımında bulunursa, aynı insanın o vakıayı hissetmesi o kadar derinleşir ve o vakia ile sıfatları hakkındaki hükmü çok daha dakik olur.
3. Müfredâtların yazımında ve onlara hitap edilmesinde, öğrencilerin dil seviyesi dikkate alınmalıdır.
4. İnsanın -özellikle 6-10 yaş arası öğrencilerin- eşyanın tafsilatını kavramadan önce genel ifade tarzlarını kavrama özelliğinin dikkate alınması şunları gerektirmektedir:
 - Öğrencilere harfleri öğretmeden önce mânâlara delâlet eden kelimeleri öğretmek. Falan vakianın filan kelimeye delâlet ettiğini idrak etmelerinden sonra, o kelimeyi çözümlene işlemine başlanır ki bu, kelimeyi oluşturan harfleri ve heceleri açıklamaktır. Çözümlene işleminin yanı sıra terkip işlemi de yapılır ki bu da öğrendikleri harflerden yeni kelimeler oluşturmak ve öğrendikleri kelimelerden yeni cümleler oluşturmaktır. Böylelikle dil öğretiminin iki yöntemi olan "harf yöntemi" ile "cümle yöntemi" arası birleştirilmiş olur.
 - Öğrencilere eşyayı, varlıkları oluşturan unsurları ve ince ayrıntılı özelliklerini öğretmeden önce eşyanın görünen sıfatlarını öğretmek.
 - Öğrencilere önemli şahsiyetlerin hayatlarının ve faaliyetlerinin ayrıntılarını öğretmeden önce bu şahsiyetlerin özet olarak sîretlerini öğretmek.
 - Öğrencilere belirli bir metindeki cüz'î kısımları ve ayrıntıları öğretmeden önce ondaki genel mânâları ve esâsî fikirleri öğretmek.

Okulda Öğretim

1. Okulda Öğretimin Hedefleri

Okulda öğretimin başlıca üç hedefi vardır:

1. Akliyet ve nefsiyet bakımından İslâmî Şahsiyeti oluşturmak. Bu oluşum, okulda öğretim merhalelerinin sona ermesi ile birlikte tamamlanmış olur.
2. Öğrenciye çevresinde var olan aletleri, îcatları, uzmanlık alanlarını tanıması için gerekli bilgi ve becerileri öğretmek. Meselâ; elektrikli ve elektronik aletleri tanıması, sanayi ve ziraat ile ilgili aletleri tanıması ve diğerleri gibi.
3. Öğrenciyi üniversite merhalesine girmeye hazırlamak ki bunun için gerekli temel ilimleri öğretmekle olur. Bu ilimler ister Arap dili, fıkıh, tefsir ve hadis gibi kültür ile ilgili olsun,

isterse matematik, kimya, fizik ve diğerleri gibi bilimler olsun fark etmez.

2. Okulda Öğretimin Merhaleleri

Öğretimin merhalelere ayrılması esnasında, her merhalede öğrencinin çocuk yada bâliğ, ergen olması bakımından vakasını dikkate almak kaçınılmazdır. Öğrencinin Veliyy-ul Emr (Halîfe) tarafından sonra da öğretmen ve mürebbi tarafından tâbi olunacak muamele bakımından, çocuk yada bâliğ olması hususunda şer'î delillere ve buna delâlet eden hükümlere başvurmak kaçınılmazdır. Çünkü insanın başkası ile ilişkisinin düzenlenmesine dâir İslam'da Âlemlerin Rabbi, Nizam Koyucu Yaratıcı'dan gelen hükümler vardır ki bunlara bağlanması talep edilmiştir. Bu konu ile ilgili delillerden bazıları şunlardır:

Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurdu:

Ey îman edenler! Ellerinizi altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz buluş çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin soyduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar, mahrem halde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur. Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. İşte Allah âyetleri size böyle açıklar. Allah 'Alîm'dir, Hakîm'dir. ^[Nur 58]

Ve şöyle buyurdu:

Çocuklarınız buluş çağına girdiklerinde, kendilerinden öncekiler (büyükleri) izin istedikleri gibi onlar da izin istesinler. İşte Allah, âyetlerini size böyle açıklar. Allah 'Alîmdir, Hakîm'dir. ^[Nûr 59]

Rasulullah ^[SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem] ise şöyle buyurdu:

Kalem şu üç kişiden kaldırılmıştır: Anlayıncaya (kendine gelinceye) kadar aklına mağlub olmuş deliden, uyanıncaya kadar uyuyandan ve ihtilam (bâliğ) oluncaya kadar çocuktan. ^[Ebu Dâvud, Sunen'inde rivayet etti]

Ve şöyle buyurdu:

! Ey Esmâ! Kadın hayızlı olmak çağına ulaştığında ondan şu ve şunun dışında bir şeyin görülmesi doğru olmaz, dedi ve yüzü ile ellerini işâret etti. ^[Ebu Dâvud Sünen'inde rivayet etti]

Atıyye el-Kurâzî şöyle dedi:

Biz Kurayza günü Nebî'ye arzedildik. Bâliğ olan öldürüldü. Bâliğ olmayanlar serbest bırakıldı. Ben bâliğ olmayanlardandım, serbest bırakıldım. ^[Tirmizi, Sünen'inde rivayet etti]

Yine şöyle rivâyet edildi:

Nebî ^[SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem] **Sâ'd'ı Kurayza oğulları hakkında hakem olarak tayin edince o, peştamallarının altını kontrol ediyordu.**

'Usmân ^[RadyAllahu 'Anh] dan şöyle rivayet edildi:

Kendisine hırsızlık yapmış bir erkek çocuk getirildi. Bunun üzerine dedi ki:

Onun peştamalının altına bakın! Sonra onun bâliğ olmadığını görünce elini kesmediler. Sahâbeden de onu bu hususta eleştiren olmadı.

Yine Rasulullah [Sallallahu `Aleyhi ve Sellem] şöyle buyurdu:

Yedi yaşına

eriştiklerinde çocuklarınıza salâtı emredin. On yaşına eriştiklerinde (namaz kılmazlarsa) onlara vurun ve (on yaşına eriştiklerinde) onların yataklarını da ayırın. [İmam Ahmed, Müsned'inde rivayet etti]

İşte bu deliller, çocuklar büluğ çağına yani büluğ yaşına eriştiklerinde çocukluk döneminin sona erdiğine delâlet etmektedir. İslam, çocukluk ve büluğ çağlarının arasını ayıran özel ayırt edici işaretleri belirlemiştir. Bunlar erkeklerde kasık tüylerinin olması yada ihtilâm olmasıdır. Kızlarda ise hayız yada hâmile olmasıdır.

Bu deliller, büluğ çağına erişen kimselerden -büluğ çağına erişmeden önce kendilerinden talep edilmemiş olan- hükümlerin talep edildiğine de delâlet etmektedir.

Rasulullah [Sallallahu `Aleyhi ve Sellem] şöyle buyurdu:

« **» Yedi yaşına eriştiklerinden dolayı çocuklarınıza salâtı emredin. On yaşına eriştiklerinden dolayı (namaz kılmazlarsa) onlara vurun.** [İmam Ahmed, Müsned'inde rivayet etti]

Bu hadis, disiplin cezası bakımından çocukluk çağının şu iki merhaleye ayrıldığına delâlet etmektedir:

1. Çocuğun 10 yaşından önceki merhale:

Buradaki disiplin cezasında vurmamak yoktur. Çünkü hadis, bu yaşta vurmaksızın ona namazı emretmekle sınırlandırmıştır. Namazdan başkasını öğretmek hususunda ise ona vurulmaması evlâ babındandır. Dolayısıyla onu disipline ederken; teşvik etmek ve vurmaksızın korkutmak üslupları ile sınırlandırılır.

2. Büluğa kadar 10 yaşından sonraki merhale:

Buradaki disiplinde gerekirse vurma üslubu kullanılır. Nebî [Sallallahu `Aleyhi ve Sellem]'in şu kavlinden dolayı, büluğ çağına erişmediği sürece ona şer'î cezalar ve hadler uygulanmaz:

Kalem şu üç kişiden

kaldırılmıştır: Bâliğ oluncaya kadar çocuktan, uyanıncaya kadar uyuyandan ve iyileşinceye kadar bunaktan. [Ebu Dâvud, Sünen'inde rivayet etti]

Kalemin kaldırılması demek sorumluluğun kaldırılması demektir. Dolayısıyla çocuklar, büluğ çağına eriştiklerinde şer'an mükellef olurlar ve şer'an muhâlif veya haram bir iş yaptıklarında yargı kararıyla cezalandırılırlar. Bu da büluğ çağına erişen öğrencilerin okullarında ve yüksek öğretim okullarında kadıların bulunmasını gerektirir.

İşte bu, çocuk ve ergen olanlar hakkındaki hükümlerdir ve okul merhaleleri taksim edilirken dikkate alınması kaçınılmazdır. Çünkü terbiye ve disiplin öğretimin zorunluluklarındandır. Buna göre;

Birinci okul merhalesi, çocuğun okula girişinden başlayıp on yaşına erişmesine kadar devam eder.

İkinci okul merhalesi ise çocuğun on yaşına erişmesiyle başlar büluğ çağına kadar devam eder ki bu, ılıman iklim kuşağında bulunan ülkelerde on beş yaşında olur.

Üçüncü okul merhalesi ise çocuğun on beş yaşında başlar okulda öğrenimi sona erinceye kadar devam eder.

Bu delillere ve hükümlere binaen; Hilâfet Devleti'nde okulda öğretimin merhaleleri, okulun sunduğu ders konuları esas alınarak değil, öğrencilerin yaşları esas alınarak taksim edilir. Buna

göre okullar aşağıda olduğu gibi üç türe ayrılır:

Okul	Yaş Grubu
Birinci Merhale Okulu [İlkokul]	6 yaşın bitiminden 10 yaşın bitimine kadar
İkinci Merhale Okulu [Ortaokul]	10 yaşın bitiminden 14 yaşın bitimine kadar
Üçüncü Merhale Okulu [Lise]	14 yaşın bitiminden okul merhalesinin bitimine kadar

Öğrenci, on yaşını bitirdiği zaman öğrenim tahsil derecesine bakılmaksızın ikinci merhale okuluna nakledilmesine dikkat edilir. Öğrenci, büyü çığına eriştiğinde üçüncü merhale okullarından bir okula (ergenler okuluna) nakledilir, ister öğrenim bakımından bu merhaleye erişmiş olsun ister olmasın fark etmez.

Devlet okullarındaki öğretim idâresinde kullanılacak öğretim devreleri düzeninin, yaş gruplarına göre öğrencilerin okullara dağıtımını nasıl sağladığını ileride açıklayacağız.

Altı yaş öncesi (kreş ve anaokulu) öğretimine gelince, bu insanlara terk edilir. Bir kimse bu amaçla özel bir okul açmak isterse, bünyesindeki tedarik konuları bakımından ve Halife tarafından benimsenmiş öğretim siyâsetiyle mukayyetliği bakımından devletin bu öğretimi denetlemesi şartıyla açabilir.

3. Öğretim Devreleri

Okul merhaleleri birbirini izleyen 36 öğretim devresinden oluşur. Bu devrelerin her biri 83 gündür. Her devre için ders ünitelerinden bir liste belirlenir. Öğrenci okul merhalelerine birinci devre öğretim ile başlar. Okul merhaleleri sona erinceye kadar öğrenci bir devreyi başardığında onu takip eden devreye yükseltilir. Okul merhaleleri ise 36 öğretim devresinin başarıyla bitmesi ile sona erer.

Hicrî sene eşit zamanlı 4 devreye bölünür. Birbirini takip eden her iki devre arası öğrencilere üç gün tatil verilir. Aşağıdaki tablo her devreye ait başlangıç ve bitiş târihlerini, devreler arası istirahat günlerini göstermektedir.

Her sene içindeki öğretim devreleri ve istirahat günleri tablosu:

Devre	Devrenin Başlangıç târihi	Devrenin Bitiş târihi
1. Devre	1 Muharrem-ul Haram	25 Rabi-ul Evvel
İstirahat	25, 26, 27 Rabi'ul Evvel	
2. Devre	28 Rabi'ul Evvel	22 Cumâdâ es-Sânîyye
İstirahat	22, 23, 24 Cumâdâ es-Sânîyye	
3. Devre	25 Cumâdâ es-Sânîyye	20 Ramazan
İstirahat	20, 21, 22 Ramazan	
4. Devre	23 Ramazan	27 Zilhicce
İstirahat	1-3 Şevvâl (Ramazan Bayramı) ve	

Çocuk Hicrî sene ile 6 yaşını tamamladığında okula başlar. Bunun için devlet okulları; senenin dört öğretim devresinden her devrenin başlangıcında yani takriben her üç ayda yeni öğrencileri kabul ederler. Hicrî takvime göre altı yaşını tamamlamasından sonra en yakın devrede çocuğun ilk öğretim devresine başlaması mümkündür.

Öğrencinin ardı ardına en az üç devreden sonra bir öğretim devresi istirahat etmesi mümkündür, öğrenimine istirahat etmeksizin devam etmesi de mümkündür. Bunun için bu düzen çalışkan öğrenciye okul merhalesini yaşitlarından daha kısa sürede bitirme imkânı sunmaktadır. Zîra o öğrenci, öğretim devrelerinde ara tatili almaksızın yada az alarak öğrenimini başarıyla sürdürürse okul merhalesini kısa sürede bitirebilir. Çünkü öğretim için zaman birimi, 83 günden oluşan öğretim devresidir, sene değil. Her devrenin müfredatı vardır ve her devrenin öğrencileri vardır.

Öğrenci, kesinlikle herhangi bir tatil almaksızın öğretim devrelerine ait öğrenimini başarıyla sürdürdüğünde, 36 devreyi 9 senede $[36/4=9]$ bitirebilir. O zaman 15 yaşının sonunda okul merhaleleri bitmiş olur. 36 devrelik öğrenimini; ardı ardına her üç devreden sonra bir devre tatil alarak senede sadece üç devre halinde sürdürdüğünde ve devreleri başarıyla bitirdiğinde, okul merhalelerini 12 senede $[36/3=12]$ bitirir. O zaman okul merhalelerini 18 yaşının bitiminde bitirmiş olur.

Bazı öğrenciler üç okul merhalesini bitirmek için 18 yaşından sonra bir iki seneye daha gereksinim duyabilirler. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı başarıyla geçmedikleri halde 20 yaşına erişirlerse nizâmî öğrenimden uzaklaştırılırlar. Onlar serbesttirler, ya meslek akademilerine katılırlar yada başarılı olduktan sonra üniversite öğretimine katılmak için genel imtihanı vermeye hazırlanırlar.

Bu öğretim devreleri düzeni; öğrencilerin kapasiteleri bakımından bireysel farklılıkları dikkate almasına ilâveten, onlarda ilmî tahsilin kazanımına ve zamanın önemine de özen gösterir.

Bu kitabın sonuna ilâve edilen tablo; öğrencilerin yaş gruplarına göre 36 devrenin dağılımını açıkladığı gibi, okul merhalelerini bitirerek mezun oldukları esnadaki en düşük ve normal sınırları açıklamaktadır.

Küçük köylerde bu devreler düzeninin uygulanması için bu köyler arasında bir kapsamlı okul yapılır. Çocukların okula ve evlerine gidip gelmeleri için de öğrenci nakil araçları temin edilir.

4. Tedris Konuları

4.1 Tedris Konularının Üzerine Kurulduğu Esas

İslâmî Akîde, Müslümanın hayatının esasıdır. O, Hilâfet Devleti'nin de tek esasıdır. Devletin varlığında yada cihazlarında yada faaliyetlerinde yada onunla ilgili hususlarda kendisi için İslâmî Akîde esas olmadıkça başka hiç bir şeyin varlığına yer verilmez.

Buna binaen İslâmî Akîde, Hilâfet Devletinde öğrencinin öğrendiği her bilginin esasıdır. Bu bilgiler ister Akîdeye ait fikirler ve Şer'î hükümler gibi İslâmî Akîdenden kaynaklanması gerekenlerden olsun, ister ise târih ve ilimler gibi İslâmî Akîde üzerine kurulu olsun fark etmez.

Bilgilerin İslâmî Akîde üzerine kurulu olması demek; İslâmî Akîdenin onlar için ölçü olması demektir. Zîra Müslüman Akîdeyle çelişeni almaz ve ona itikad etmez/bağlanmaz. Akîdeyle çelişmeyi alması ise caizdir. Çünkü İslâmî Akîde, itikad ve amelde Müslümanın ölçüsünün tek esasıdır, almak ve terk etmek hususunda ölçüsüdür.

İslâmî Akîde ile çelişen ve ondan kaynaklanan fikirlere aykırı düşen diğer bilgileri ve Akîdeleri tanımaya bir engel yoktur. Zîra bu tanıma, onları çürütmek ve onlara karşı şer'î tavır almak için olur.

4.2 Tedris Konularının Türleri

Tedris konuları şu iki türün dışına çıkmaz:

1. Bilimsel Bilgiler: Kimya, fizik, astronomi, matematik ve diğerleri gibi deneysel bilimler; insanın kendisiyle sözler, fiiller ve varlıklar hakkında; vakiaları, özellikleri ve insan fitratına uygunlukları bakımından hüküm vermesi için akli geliştirmek maksadıyla verilirler. Bu bilgilerin şahsiyet oluşturmakla doğrudan bir ilişkisi yoktur.
2. Şer'i Bilgiler: Bunlar sözler, fiiller ve varlıklar hakkındaki şer'i hükmü açıklamak için verilirler. Eğer bu; farz yada mendub yada mubah yada mekruh yada haram ise teklifi hükmüdür. Eğer bu hüküm; ister sebep veya şart veya mâni veya ruhsat veya azîmet olsun isterse sahih veya bâtil veya fâsid olsun vaz'î hükmüdür. İşte bu, İslâmî akliyeti oluşturur.

Bu şer'î hükümler; Müslümanın sözler, fiiller ve varlıklara yönelik şer'î tavır alması hedefiyle uzvî ihtiyaçlarını ve içgüdülerini doyurmak için harekete kalkıştığında meyletmesi veya meyletmemesi ile yada alması veya terk etmesi ile birleştirildiğinde İslâmî nefsiyet oluşur.

İslâmî akliyet ve İslâmî nefsiyetin oluşturulmasıyla; düşünmede ve meyletmede İslâmî Akîde'yi esas alan İslâmî şahsiyet oluşturulmuş olur.

Dolayısıyla İslam Müslümandan insan, hayat ve kâinatın yaratılışı hakkında düşünmesini talep eder. Meselâ Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurdu:

Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin

düşünürler. ^[Âl-i İmrân 191]

Ve şöyle buyurdu:

Devenin nasıl yaratıldığına bakmazlar mı? ^[Ğâşiye 17]

Ve şöyle buyurdu:

Böylece Allah ölüleri diriltir ve akledesiniz diye

ayetlerini size gösterir. ^[Bakara 73]

Yine Müslümandan hükümlerinde, fiillerinde ve eğilimlerinde sadece şer'î hükümlere sarılmasını da talep etmiştir. Meselâ Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurdu:

Hayır!

Rabbine and olsun ki, onlar aralarında çıkan ihtilaflarda seni hakem tâyin edip sonra da Senin verdiği hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça îmân etmiş olmazlar! ^[Nisa 65]

Ve şöyle buyurdu:

Rasul size her ne verdiyse onu alın ve size her neyden neyhettiyse ondan da sakının! ^[Haşr 7]

Ve şöyle buyurdu:

Ey îman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) dost edinmeyin. ^[Tevbe 23]

Ve şöyle buyurdu:

De ki:

(Yapacağınızı) yapın! Muhakkak ki yaptıklarınızı Allah da Rasulü de mü'minler de görecektir. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir. ^[Tevbe 105]

Benzer şekilde İslam okuldan da; fıkıh usulü, dil ve tefsir ilimlerinde seçkin İslâmî şahsiyetleri oluşturmak için ilk dadı olmasını talep etmiştir. Yine İslam okuldan; atom, uzay ve bilgisayar bilimleri gibi bilimsel bilgilerle seçkin İslâmî şahsiyetleri oluşturmak için de ilk dadı olmasını talep etmiştir.

Bağrından siyasette, yönetimde ve cihadda Ebu Bekr, Hâlid ve Salâhuddin gibi benzersiz liderler çıkartan İslâmî Ümmet, yine bağrından fıkihta ve diğer ilimlerde Şâfiî, Buhârî, Harezmi, İbn Heysem gibi eşsiz alimler çıkartan aynı ümmettir.

Bütün bu bilgilerin okul merhalesinde öğretilmesindeki hedef; öğrencide İslâmî şahsiyeti oluşturmak, onu pratik hayat sahasına girmeye hazırlamak yada yüksek öğrenimini takip etmeye hazırlamaktır. Bundan maksat ise İslâmî Ümmet'in fikrî ve ilmî seviyesini yükseltmek için gerekli seçkin şahsiyetler oluşturmaktır. Ta ki ümmet; bütün insanları küfrün zulûmâtından İslâm'ın aydınlığına çıkarmak, beşeri kanunların zulmünden Şer'î hükümlerin adaletine kavuşturmak için dünyaya liderlik etmeye ehil olsun. Aynı şekilde göklerde ve yeryüzünde olanları Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın razı olduğu hususlarda insanın menfaati ve refahına sunmak için Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın şu sözüne bağlanarak çalışsın:

Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda
harcayarak) **Âhîret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma!** ^[Kasas 77]

4.3 Üç Okul Merhalesinde Tedris Konularının Tafsîlâtı

1. Arap Dili: Okuma, yazma, nahiv (dilbilgisi), sarf (kelime bilgisi), belâğat, edebî metinler, sözlükler ve diğerleri gibi.
2. İslâmî Kültür: Kur'an-il Kerim, Akîde, Fıkıh, Nebvî Sünnet, Tefsir, Sîret, Sîret fıkıhı, Müslümanların târihi, Davet fikirleri ve diğerleri gibi.
3. Bilimler, Bilgiler ve Beceriler: Matematik, fizik, kimya, bilgisayar, ziraat, sanâyi dalları, ticâret, askerî eğitim ve diğerleri gibi.

4.3.1 Arap Dili

Arap Dilini öğrenmek her Müslüman'a şer'an farzdır. Zîra o, İslam'ın dilidir ve Kur'an'ın dilidir. O, Kur'an'ın îcâzında cevherî cüzdür. Kur'an onsuz Kur'an olmaz. Biz ise onun lafzı ile ibadet edicileriz. Onsuz ictihad olmaz. Çünkü şer'î naslar Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ] indinden onun lafzı ile gelmiştir. Hilâfet Devleti'nde öğretim dilinin, tek başına Arap Dili olması farzdır.

Arap dilini öğrenmenin farziyeti: "farzın ancak kendisiyle tamamlandığı husus da farzdır" şer'î kâidesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla okullarda ve yüksek öğretim çeşitli konularda Arap dilinin iyi kullanılmasına dikkat edilmesi gerekir. Zîra o, ister kültürel olsun ister bilimsel olsun bilgilerin ve fikirlerin anlaşılmasını sağlayandır.

Arap dilinin iyi öğrenilip kullanılması için; öğretilmesi ve öğrenilmesi esnasında etkin üsluplar ve uygun araçlar kullanmak kaçınılmazdır. Ta ki o, devletin bütün tebaası nezdinde hitâbetin ve fikrî kavrayışın dili olsun.

Arap Dilini öğretmenin hedefi; selim Arap Dili ile yazılı ve sözlü hitâbeti anlama ve ifade edebilme yeteneğini oluşturmaktır. Sonra da onda edebî zevki oluşturmaya gayret sarf etmektir. Çünkü bu edebî zevk, Şer'î metinleri ve edebî metinleri anlamaya yardım ettiği gibi, Arap Dili ilimlerinden daha fazlasını elde etme isteğini oluşturur, Kur'an ve Sünneti anlamasına yardımcı olur.

Diğer dilleri öğrenmek ise farz-ı kifâyedir. Tercüme ve benzerleri gibi, ümmetin işlerini yürütmek ve Daveti taşımak maksadıyla Devletin gereksinim duyduğu yabancı dillerin öğretilmesi için akademiler açmak gibi bu maksadı gerçekleştirecek hususları Devlet yapar.

4.3.2 İslâmî Kültür

a. İslâmî Akîde

İster Akîdeden isterse hükümlerden olsun, her bir İslâmî fikrin kendisinden fıskırdığı Akîdeye ilişkin esâsî fikirler ile İslâmî Akîde'nin tedrisi üzerinde yoğunlaşılır.

İslâmî Akîde şudur: Allah'a, Meleklerine, Kitâblarına, Rasullerine, Âhîret Günü'ne, hayırları ve şerhleri Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'dan olan Kaza ve Kadere İmandır.

Akîdeye ilişkin fikirlerin öğretiminde öğrencilerin yaşlarına göre aşamalı bir müfredat tâkip edilir. Dolayısıyla öğrencilerin dikkatleri Allah ^[Subhânehu ve Te'alâ]'nın kendilerini kuşatan yaratıklarındaki hayret verici hususlara çekilir. Genç akıllarında; Nizam Koyucu Yaratıcı'nın

varlığına erişmek için bu harika eser hakkında düşünme uyandırılır. Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’ya ibadet ve itaat ile bu nimetlerinden dolayı Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’ya hamd etmek ve şükretmek için Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’nın insanın hizmetine sunduğu ve ona bahsettiği nimetleri hakkında düşünme uyandırılır.

Daha sonraki aşamalarda müfredat, Akîdeye ilişkin fikirler hakkında kesin aklî ve naklî deliller sunma aşamasına gelir. Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’nın varlığı, Muhammed [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]’in Nübüvveti ve Kur’an’ın Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’dan oluşu hakkında aklî deliller gibi; meleklerin varlığı ve Kıyamet günü hakkında naklî deliller gibi.

Sonra da Kaza ve Kader inancına ilişkin fikirler üzerinde ve sebepleri almak gibi onlara imanın Müslümanın amellerindeki etkisi üzerinde yoğunlaşılır. Sonra da Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’ya tevekkül, ecel ve rızkın Allah [Subhânehu ve Te'alâ]’nın elinde olması gibi Akîdeye ilişkin diğer fikirler üzerinde yoğunlaşılır.

b. Kur’an-il Kerim ve İlimleri

1. Hıfz ve Tilâvet: Okulun, buluş çağından önceki süreyi fırsatı ganimet bilip öğrencilere Kur’an-il Kerim’den mümkün olduğu kadar fazla ezberlettirmeye başlamalıdır. Hıfz; ezberleme kapasitesinde seçkin öğrencileri okula bağlı Kur’an-il Kerim’i ezberlettirme (hafızlık) bölümüne başvurmaya teşvik ederek hazırlık devresi ile başlar. Aynı şekilde okulun; Kur’an-il Kerim’in tilavetinin ve tecvidinin mükemmel olması için öğrencileri eğitmeye önem vermesi gerekir.
2. Tefsir: Öğrencilere Kur’an-il Kerim’i anlatmaya aşamalı bir şekilde başlanır. Önce genel manalarla, zor kelimelerin manaları açıklamakla, salâh ve vudu’ (abdest) gibi öğrencilere gerekli olan hükümleri kendilerine delâlet eden ayetlere bağlamakla yetinilir. Sonra ileri aşamalarda tefsire ve onun kapsamında olan Akâid, amelî şer’î hükümler, esbâb-ı nuzul ve nesh konularına geçilir.

c. Nebvî Sünnet

Öğrenciye okula girişinden itibaren Nebvî Sünnet tedris edilir. Bu, ezber ve anlama yolu ile olur. Başlangıçta anlaşılması ve ezberlenmesi kolay olması bakımından çocuğun zihnine yakın olan hadisler seçilir.

Nebi [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]’in şu hadisleri gibi:

... ***İslam şu beş esas üzerine kurulmuştur...***

... ***... Müslüman Müslümanın kardeşidir....***

Sonra öğrenciler hadisleri ezberlemede, anlamada ve ilişkilendirmede aşama aşama ilerler. Zira her öğrenci yaş gurubuna has şer’î hükümlerle ilgili hadisler seçilir.

Meselâ yedi yaşına eriştiğinde Nebi [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]’in şu hadisi ezberlettirilir:

... ***Yedi yaşına eriştiklerinden dolayı çocuklarınıza salâti emredin...***

Bülüğ çağına eriştiğinde Meselâ Nebi [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]’in şu hadisi ezberlettirilir:

... ***Kalem şu üç kişiden kaldırılmıştır: Bâliğ oluncaya kadar çocuktan...***

... ***! Ey Esmâ! Kadın hayızlı olmak çağına ulaştığında...***

İlerleyen okul merhalelerinde öğrenciye Nebvî Sünnet öğretilirken, hadislerin kendilerinden çıkartılmış şer’î hükümler ile bağlantısı kurulduğu gibi kendileri ile ilgili hususlarla bağlantıları da kurulur.

d. Fıkıh

Fıkıh, Kur’an ve Sünnet’ten şer’î nasslar çerçevesinde tedris edilir. Öğrenciye yaşının

gerektirdiği şer'î hükümler öğretilir. Çünkü fıkıh; tafsilî delillerden çıkartılmış amelle ilgili şer'î hükümleri bilmektir.

Dolayısıyla çocuklara; salâh ve siyam hükümleri, ebeveyne ve insanlara karşı davranış edepi ile başlanılır. Gusûl ve cenâbet, hayız ve nifâs hükümleri gibi bûluğ çağındakilere gerekli olan hükümlere onların dikkatleri çevrilmez. Bu hükümler, bûluğ çağına girildiğinde tedris edilir.

Aynı şekilde sadâkat, emânet, hak sözü söylemekte cesurluk gibi ahlâka ilişkin hükümler üzerinde yoğunlaşılır. Sonra da genel bir şekilde fıkıh öğrenimine geçilir. Meselâ; Cihâd ve hükümleri, Emirlik ve hükümleri; [] **Zarar vermek de zarar görmek de yoktur**, [] **Şüphelerle hadler terkedilir**, [] **Vâcibin (farzın) ancak kendisiyle tamamlandığı husus da vâciptir (farzdır)** gibi fikhî kâideler ile birlikte öğretilir.

e. Nebevî Sîret

Çocuğa okula girişinden itibaren Nebevî Sîret tedris edilmeye başlanılır. Bu tedris, yayılarak aşamalı olarak yapılır. Öğrenciye okulun ilk devresinde Nebi [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'in bütün hayatı doğumundan vefâtına kadar kısaca tedris edilir. Nebevî Sîretin öğretimi öğrencilerin yaşlarına göre gittikçe genişletilerek ve derinleştirilerek devam ettirilir. Öyle ki Nebevî Sîretin incelikleri, fikhî ve kendisinden istinbat edilen hükümleri ile tedrisi, öğrencinin üç okul merhalesini bitirmesiyle birlikte tamamlanmış olur.

Bu tadrise, Nebevî Sîretin delâlet ettiği Dâvetin taşınması, devletin kurulması ve İslâm'ın yayılması hakkındaki hükümler üzerinde de yoğunlaşılır.

f. Müslümanların Târîhi

Bu tadrise; Fıkıh ve Sîretin tedrisinde olduğu gibi öğrencilerin yaşlarına uygun bir müfredat takip edilir. Sahabeler, tâbiiler ve onlardan sonra gelen yöneticiler ve alimler gibi İslâmî şahsiyetlere ait dikkat çekici bir şekilde sergilenmiş tutum ve davranışların öğretilmesine özen gösterilir.

Meselâ Ebu Bekr [RadyAllahu 'Anh]'in Rasul [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'i savunması ve Ridde harplerindeki tutumu, 'Umer [RadyAllahu 'Anh]'in hicretindeki tutumu, 'Usman [RadyAllahu 'Anh]'in cömert tutumu, 'Alî [KerramAllahu Vechehu]'nin cesur tutumları, Bilal [RadyAllahu 'Anh]'in sabrındaki ve dayanıklılığındaki tutumu, 'Umer İbn Abdul'Azîz'in adâletindeki tutumu, el-Mu'tasım Billah'ın kahramanlık tutumu, Salahuddîn'in savaşlarındaki tutumu, Sultan İkinci Abdulhamid'in Filistin'i korumadaki tutumu, Kadı Şurayh'ın adâletindeki tutumu, Şâfiî'nin fikhindeki tutumu, Ahmed İbn Hanbel'in cüretindeki tutumu, Halid İbn-ul Velîd'in itaatindeki tutumu gibi tutum ve davranışlar öğretilir ki bu, hayat hakkında İslâmî mefhumların yerleştirilmesi içindir.

Diğer ümmetlerin ve halkların târihleri ise; üçüncü okul merhalesinde ibret ve öğüt almak için tedris edilir. İslâmî Daveti onlara taşımak ve onlarla ilişkileri belirlemek amacıyla diğer ümmetlerin ve halkların akliyetlerini anlamak için üniversitelerin bazı fakültelerinde de tedris edilir.

4.3.3 İlimler, Bilgiler ve Beceriler

Bunlar, hayata bakış açısı ile doğrudan alâkası olmayan, İslâmî Akîde'den fıskırmayan ancak İslâmî Akîde üzerine kurulu olan bilgilerdir. Öğrenciyi pratik hayat sahasına girmeye hazırlamak için gereken bilgiler ve beceriler gibi.

Buna göre öncelikle öğretimine başlanılan husus, öğrencilere içinde yaşadıkları çevreleri ile ilişkilerine dâir ilimlerden kendilerine gerekli olanlar tedris edilir. Ev aletleri, elektrikli ve elektronik cihazlar gibi kullandıkları aletler ve araçlar hakkında genel bilgiler ve hesap yapmak gibi bilgiler öncelikle öğretilir. Aynı şekilde yollar ve caddelerdeki trafik kuralları ve kanunları da öğretilir.

Öğrencilerin içinde yaşadıkları bu çevre konularının öğretiminde; çevrenin sanayi, ziraat veya ticâret çevresi olması, bu çevrenin dağlık veya düz arazi olması yada sahil bölgesi, sıcak veya soğuk olması dikkate alınır.

On yaşına kadar bu konuların öğretilmesindeki gaye; öğrencilerin kendilerini kuşatan eşya

ile yaşlarına ve ihtiyaçlarına göre ilişkilerini ve onlardan faydalanmalarını sağlamak olur.

On yaşından sonra ise; öğrencilere matematik ayrıntıları ile birlikte aşamalı olarak öğretilmeye başlanır. Aynı şekilde fizik, kimya, biyoloji bilimleri ve yüzme, jimnastik, atletizm, atıcılık gibi yararlı bilgi ve beceriler de öğretilir.

Büluğ yaşından sonra ise, ordunun denetiminde askerî eğitim becerileri de öğrencilere kazandırılır.

5. Ders Üniteleri

Okulda öğretim konularından her bir konu ders ünitelerine bölünür. Her ünite en fazla 83 günde yani tek bir devrede tedris edilecek şekilde bu konudan belirli bir bölümü içerir. Okul merhalelerinden her merhalede ve her bir devrede öğretilmesi gerekli olan konuyu belirlemeyi ve müfredata koymayı öğretim konularından her bir konudaki uzmanlar kararlaştırır. Aynı şekilde uzmanlar; ders konusunun öğrencilerin kapasiteleri ve yaşlarına uygun şekilde ünitelere ayrılmasını da denetlerler.

Ders üniteleri, üç okul merhalesinde öğretilmesi istenilen ders konusunun tamamını kapsayacak şekilde aşamalı olarak ders düzenine yerleştirilir. Bu düzenleme ister matematik ve deneysel bilimlerde olduğu gibi en basitten en komplekse doğru olsun, ister ise İslâmî târih ve Nebevî Sîret konularında olduğu gibi özel olanı ve ayrıntıyı kapsar şekilde olsun, fark etmez. Dolayısıyla Meselâ matematik gibi bilimsel konularda bu üniteler sayı sistemi ve toplama-çıkartma gibi basit hesap işlemleri ile başlanılır. Sonra aşamalı olarak çarpma-bölme işlemine geçilir. Sonra kesirli sayılar ve kesirli sayılarla işlemlere, sonra da cebir ve denklemler işlemlerine geçilir. Daha sonra öğrenciye diferansiyel ve integral hesap ilkeleri ve yüksek matematik kâideleri verilir. İşte böylece ders üniteleri, okul merhalesinde tedrisi kararlaştırılmış matematik müfredatının tamamını kapsayınca kadar aşamalı bir şekilde öğrenciye tedrisi yapılır.

Bu ise, belirli bir ders konusu için müfredat hazırlayanların, konunun öğrencilerin yaşlarına uygunluğunu dikkate almalarını, öğretilmesine karar verilen konunun bütün merhalelerde en fazla 36 üniteye bölmelerini dikkate almalarını gerektirir. Her ünite öğretildiği öğretim devresinin rakamını taşıyan bir kitapta olur. Fizik ve benzeri gibi öğretilmesine ileri devrelerde başlanılan dersler için ders ünitelerinin sayısı 36'dan az olabilir. Meselâ İlmî Branş'ta kimya dersi 12 üniteden oluşur. Öğrenci ilk üniteye 25. devrede başlayabilir. Okul merhalesinden İlmî Branş'ta 36. devreye kadar aşamalı olarak ilerler. Genel bilimler konusu 12 üniteden oluşur, 13. devrede başlayıp 24. devrede sona erebilir.

Kitap üzerinde tedris edildiği devrenin rakamı ve ünitenin rakamı yazılı olur. Meselâ; öğrenci 25. devrede; 25/25. matematik ünitesini, 25/13. kâideler ünitesini, 25/12. genel bilimler ünitesini ve 25/6. belâğat ünitesini öğrenir ve benzerleri gibi.

6. Devlet Okulları ve Öğretim Devreleri Düzeni

Öğrencilerin yaşlarına göre davranılması bakımından eğitim ve öğretime ilişkin şer'î hükümlere bağlanılabilmesi için devletteki okullar, öğretim devreleri değil de öğrencilerin yaş ortalamaları esas alınarak dağıtılır. Dolayısıyla okullar, bu yaş gruplarına göre aşağıdaki tabloda açıklandığı gibi üç türe ayrılır:

Okul	Yaş Gurubu	Öğretim Devreleri
Birinci Merhale Okulu (İlkokul)	6 yaşın bitiminden 10 yaşın bitimine kadar	1-16

İkinci Merhale (Ortaokul)	10 yaşın bitiminden 14 yaşın bitimine kadar	13-32
Üçüncü Merhale Okulu (Lise)	14 yaşın bitiminden Okul merhalesinin bitimine kadar	25-36

Okul sadece belirli sayıda öğretim devrelerine has kılınmaz. Bilakis devrelerin sayısı bakımından kendisini geçen ve kendisini takip eden merhale okulları ile birlikte olmak için devre sayısını yayar. Bu, öğrencilerin yaş gruplarına göre üç okul türüne dağılımını sağlamak içindir.

Buna göre; öğretimden birinci merhale okulu, 10 yaşın altındaki çocuklara hastır. Öğrenci 10. yaşına eriştiğinde tamamlamış olduğu öğretim devreleri sayısı, 12 öğretim devresidir (4 sene x 3 devre = 12 devre). Ancak alışkan başarılı öğrenci bu merhalede 16 öğretim devresini bitirmiş olur (4 sene x 4 devre = 16 devre). Bu nedenle içlerinde 13 - 16 yaşları arasındaki öğrenciler öğrenim görmelerinden dolayı birinci ve ikinci merhale okulları birbirine dahil olmuşlardır. Meselâ; 27. devreyi bitiren öğrenci 15 yaşındadır $[(27/3) + 6 = 15]$ ve 28. devre öğrenimini üçüncü merhale okulunda (lisede) görür. Çünkü 15 yaşını bitirmiş yani bülüğ çağına girmiş olur. Halbuki öğrenci aynı merhaleyi 13 yaşında $[(27/4) + 6 = 13]$ bile bitirse ikinci merhale (bülüğ çağından önceki merhale) okuluna yerleştirilir. Bütün bunlarda, bülüğ çağına erişme yaşında, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar da dikkate alınır.

7. Tedris Konuları ve Merhaleleri

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi; okulda öğretim 36 öğretim devresine ayrılır. Bu devreler de öğrencilerin yaş gruplarına göre üç temel merhaleye dağıtılır. Bu da, her merhaleyi kendisi ile ilgili şerfi hükümlerle kontrol altında tutmak içindir.

Tedris konularına gelince; her merhalenin kendisine has tedris konuları olduğu gibi, başarısızlık ve yükselme (bir sonraki devreye geçiş) ile ilgili özel kanunları vardır. Her merhalenin tedris konuları şu iki kısıma ayrılır:

- Esâsi konular
- Beceri ve faaliyet konuları

Birinci Okul Merhalesi:

Devreler	Esâsi konular	Beceriler ve faaliyetler
1-12	İslâmî Kültür Arap Dili Bilimler Matematik	Bilgisayar Zihinsel beceriler Spor Resim Kütüphane

Birinci okul merhalesinde; ilk öğretim devresinden itibaren öğrencilere iki öğretmen ders vermeye başlar. Birisi onlara İslâmî Kültürü ve Arap Dilini tedris eder. Diğeri de onlara bilimler ve matematik tedris eder. İki öğretmen beceriler ve faaliyetleri aralarında paylaşırlar. Efdal olan, bu merhalede öğretmenin ardarda en az üç devre boyunca öğrencileri ile kalmasıdır.

Beceriler konusunda çocuğa ilişkilendirme ve düşünme yeteneğini geliştirme faaliyetleri uygulanır. Meselâ; varlıkları birleştirmek ve bozmak gibi. Bu faaliyetlerin ve becerilerin bazılarının o devrede öğretilmesi kararlaştırılmış esâsi ders konuları ile ilişkisinin olması dikkate

alınır.

İkinci Okul Merhalesi:

Devreler	Esâsî konular	Beceriler ve faaliyetler
13-24	İslâmî Kültür ve İslâmî târih Arap Dili Matematik Bilgisayar Genel Bilimler	Resim Ziraat Sanayi Spor Kütüphane

Bu merhaledeki genel bilimler konusu; kimya, biyoloji, fizik ve coğrafyadaki temel kavramları ve ilkeleri içerir.

Üçüncü Okul Merhalesi:

Bu merhale, 25-36. devreleri kapsar. Bu merhalede öğrencilerin hepsi sadece 25-30. devrelerde dersini gördükleri konulara katılırlar. Daha sonra öğrenciler (31-36. devrelerde) isteklerine göre branşlara katılırlar. Bu branşlar şunlardır:

- Kültürel Branş
- İlmî Branş
- Sınaî veya Teknik Branş [Bilgisayar, Mekanik, Elektrik, Telekomünikasyon, Lehim veya Kaynakçılık, Tornacılık vb.]
- Zirâî Branş
- Ticârî Branş
- Ev İşleri Branşı [Kızlar için]

Aşağıdaki tabloda bu branşlardan her bir branшта tedris edilen konular açıklanmıştır:

	Devreler	Esâsî konular	Beceriler ve faaliyetler
1	25-30 Bütün Öğrenciler	İslâmî Kültür Arap Dili Matematik Bilgisayar Kimya Fizik Biyoloji Coğrafya	Kütüphane Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar
2	31-36 Kültürel Branş	İslâmî Kültür Arap Dili Genel Matematik Bilgisayar	Türleri ile düşünme Kütüphane Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve

		Genel Bilimler	coğrafi bölgeye uygun hususlar
3	31-36 İlmî Branş	İslâmî Kültür Arap Dili Matematik Bilgisayar Kimya Fizik Biyoloji Coğrafya	Türleri ile Düşünme Kütüphane Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar Bilimsel Araştırma Her konu için uygun laboratuvarlar
4	31-36 Sınâî Branş	İslâmî Kültür Arap Dili Bilgisayar Sınâî Genel Matematik Sınâî Genel Bilimler Sanayi alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar	Türleri ile düşünme Kütüphane Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar
5	31-36 Zirâî Branş	İslâmî Kültür Arap Dili Bilgisayar Zirâî Genel Matematik Zirâî Genel Bilimler Ziraat alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar	Türleri ile düşünme Kütüphane Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar Laboratuvar ortamında kültür ziraati veya bilimsel deney fidanlığı
6	31-36 Ticârî Branş	İslâmî Kültür Arap Dili Bilgisayar Ticârî Genel Matematik Ticârî Genel Bilimler Ticâret alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar	Türleri ile düşünme, Kütüphane, Askerî beceriler Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar

7	31-36	[Özel] İslâmî Kültür	Türleri ile düşünme
	Ev İşleri	Arap Dili	Kütüphane
	Branşı	Bilgisayar	Dikiş-Nakiş
	(Kızlar için)	Genel Matematik	Saç Bakımı
		Genel Bilimler	Yemek Yapımı
		Ev Sağlığı	Ev Düzeni
		Çocuk Bakımı	Ev halkı ve çocuk bakımı alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar
	İçtimaî Hayat		
	Uzmanların kararlaştırdığı hususlar		

Üçüncü okul merhalesinden Kültürel Branşta öğrenciye İslâmî Kültürden ve Arap Dilinden her birinde genişletilmiş konular verilir. İslâmî Kültürün bölümleri olan Fıkıh, Usûl, Tefsir, Hadis ilimleri, târih ve diğerleri gibi alanlarda verilecek bu konuları uzmanlar kararlaştırır. Yine uzmanlar Arap Dilinin bölümleri olan Nahiv (Cümle Bilgisi), Belâğat (Hitâbet Sanatı), Metinler ve diğerleri gibi bu merhale için gerekli özel müfredâtları belirlerler.

İlmî Branş dışındaki branşlarda matematik ve bilimler öğrenciye özet bir şekilde verilir. Sadece o branş hakkında gerekli olan konular üzerinde yoğunlaşılır. Dolayısıyla ticârî branş öğrencisine, ticârete ilişkin matematik konuları verilir. Meselâ muhâsebe, zekat ve verâset hesapları, kâr-zarar hesapları, defterler tutmak ve kasa hesapları gibi. Aynı şekilde matematiksel istatistik konuları da verilir. Sınâî Branş öğrencisine ise, sanayiye has olan konular verilir. Meselâ; teknik resim, şekiller ve kesitleri ile alanlar ve hacimler hesabı gibi.

İlmî Branş dışında kalan bütün öğrencilere, genel bilimler konusunda insan vücudu, hastalıklar ve genel sağlık ile insana has ve çevresine ilişkin bilimsel konuların öğretilmesine ağırlık verilir. Zirâî branşta ise ziraata ve besinlere ilişkin konular da verilir. Meselâ bitkileri yetiştirme üslupları, hastalıklar ve ilaçları, toprak ve çeşitleri, gübreler ve tarım ilaçları gibi.

Sınâî Branş öğrencisine (yoğunluk ve kütle gibi) madde ve özellikleriyle ilgili bilimsel konular verildiği gibi hareket ve mekanik yasaları ile genel sağlık kâideleri de verilir.

Okul merhalelerinden her bir merhalede ve üçüncü merhale okulunun branşlarından her bir branşta öğrenci için gerekli olan hususları uzmanlar kararlaştırır.

8. Devlet Okullarında Başarı ve Başarısızlık

8.1 Birinci Merhale Okullarında (İlkokullarda) Başarı ve Başarısızlık

Başarı ve başarısızlık ile bir merhaleden bir diğerine yükselme kanunları farklı olur. Zîra birinci merhalede çocuğun zihninde esâsî konuların yerleştirilmesi gerektiğinden dolayı, öğrenci bu merhaledeki esâsî konuların tamamında başarılı olmadıkça bir sonraki devreye yükselmez. Öğrenci esâsî konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda devrenin bütün konularının öğrenimini tekrar yapar. Dolayısıyla öğrenci meselâ, okuması iyi olmadığında yada İslâmî Kültür konusunda başarılı olmadığında yada o devredeki belirlenmiş hesap işlemlerini yapamadığında bir sonraki devreye geçemez.

Birinci merhale devrelerinden bir devrede, öğrencinin başarısız olması halinde, bir sonraki devrede başarısız olduğu devrenin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu devreden itibaren birbirini izleyen üç öğretim devresi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yoktur. Birinci merhale (ilkokul) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder.

Öğrenci başarısız olduğu halde 10 yaşına eriştiğinde, ikinci merhale okuluna geçme meselesinde, onun durumu uzman eğitimcilere bırakılır. Onlar da onun durumuna baktıktan

sonra ya onun, ikinci merhale okuluna geçmesini, yada yavaş öğrenenler için kurulmuş özel okullara geçmesini tavsiye ederler.

8.2 İkinci Merhale Okullarında (Ortaokullarda) Başarı ve Başarısızlık

Bu merhalede öğrenci, esâsî konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda, o konuyu beraberinde taşıyarak bir sonraki devreye yükselir, yani borçlu geçiş yapar. O konunun imtihanını, takip eden devre konularının imtihanları ile birlikte verir. Öğrenciye başarısız olduğu konuyu öğrenmesi ve anlaması için gerekli ve yeterli vakit verilir. Aynı şekilde okula da başarısız oldukları konularda öğrencileri takviye etmek için ek devreler hazırlama yetkisi verilir.

Öğrenci, bir devrenin esâsî konularından iki konuda başarısız olduğunda yada esâsî konularından iki konuda başarısız not aldığı anda o devrede başarısız olur. Yani öğrenci, devrelerden herhangi birinde iki ikmali (başarısız dersi) olduğunda bir sonraki devreye yükseltilmez. Başarısız olduğu devrenin derslerini tekrar görüp bütün konularında ve bir önceki devreye ait beraberinde taşıdığı konularda başarılı olduktan sonra yükseltilir.

İkinci merhale devrelerinden bir devrede öğrenci; öğrencinin başarısız olması halinde, bir sonraki devrede başarısız olduğu devrenin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu devreden itibaren birbirini izleyen üç öğretim devresi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yoktur. İkinci merhale (ortaokul) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder.

Öğrenci başarısız olduğu halde 15 yaşına eriştiğinde, üçüncü merhale okuluna geçme meselesinde; onun durumu uzman eğitimcilere bırakılır. Onlar da onun durumuna baktıktan sonra ya onun, üçüncü merhale okuluna geçmesini yada meslek okullarına geçmesini tavsiye ederler.

8.3 Üçüncü Merhale Okullarında (Liselerde) Başarı ve Başarısızlık

Bu merhalede öğrenci, esâsî konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda, o konuyu beraberinde taşıyarak bir sonraki devreye yükselir. O konunun imtihanını takip eden devre konularının imtihanları ile birlikte verir.

Öğrenci, bir devrenin esâsî konularından iki konuda başarısız olduğunda yada esâsî konularından iki konuda başarısız not aldığı anda o devrede başarısız olur. Yani öğrenci, devrelerden herhangi birinde iki ikmali (başarısız dersi) olduğunda bir sonraki devreye yükseltilmez. O, başarısız olduğu devrenin derslerini tekrar görüp bütün konularında ve bir önceki devreye ait beraberinde taşıdığı konularda başarılı olduktan sonra yükseltilir.

Üçüncü merhale devrelerinden bir devrede, öğrencinin başarısız olması halinde, bir sonraki devrede başarısız olduğu devrenin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu devreden itibaren birbirini izleyen üç öğretim devresi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yoktur. Üçüncü merhale (lise) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder.

Öğrenci, üçüncü merhale sona ermeden önce yani 36. öğretim devresinde başarısız olduğu halde yirmi yaşına erişirse okulda kalmasına izin verilmez. İsterse dışarıdan okul merhaleleri için düzenlenen genel imtihanı verebilir. İsterse genel imtihanda başarılı olma şartı aramayan akademilere katılabilir.

9. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı

Okul merhalelerinin sonunda öğrenci; 36 devreyi başarıyla sona erdirdikten sonra bir genel imtihan verir ki bu; "Okul Merhaleleri Genel İmtihanı"dır. Öğrenci, genel imtihanı vermeksizin okul merhalesini başarı ile bitirebilir. Öğrencinin, Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı kazanmasını esas olarak şart koşmayan Sınâî ve Meslekî akademiler vardır.

- Genel imtihan senede iki defa yapılır.

Birincisi, her sene Cumâdâ el-Ulâ ayındadır,

İkincisi ise Şevvâl ayındadır.

Her sene imtihanın veriliş târihini ve planını uzmanlar belirlerler. Öğrenci önceden imtihan için kayıt yaptırarak imtihanı Cumâdâ el-Ulâ ayında yada Şevvâl ayında verebilir, ikisinden istediği birisini seçme hakkı vardır.

- Üçüncü Merhale Okulu'nun branşlarından her bir branş için ayrı imtihan yapılır. Kültürel Branş için bir imtihan, İlmî Branş için bir imtihan, Sınâî Branş için bir imtihan vardır... İşte böylece devam eder. Her bir branşın kendisine has bir imtihan planı olur.
- İmtihan, öğrencinin üç okul merhalelerinin tamamında öğrendiği hususları kapsar. Velâkin imtihan, öğrencinin son altı öğretim devresinde (31-36 devrelerinde) öğrendiği konularda yoğunlaşır.

10. Tedris Konuları ve Saatleri

Bir okul günü ders saatlerinin toplamından oluşur. Her bir dersin müddeti 40 dakikadır. Her iki ders arasında dinlenmek için 5 dakika ara verilir. Günlük ders saatlerinin düzenlenmesi şöyle olur:

1. Birinci ve ikinci ders saatleri arasında 5 dakika ara verilir.
2. İstirahat, müddeti 15 dakika.
3. Üçüncü ve dördüncü ders saatleri arasında 5 dakika ara verilir.
4. İstirahat, müddeti 30 dakika.
5. Beşinci ve altıncı ders saatleri.

Uzmanlar, haftalık ders saatlerini her devre için tedrisi istenilen ders ünitelerine göre dağıtırlar. Bunu yaparken her üniteye, o devrede tedrisini sağlayacak şekilde gerekli vakit ayrılır.

11. Okul Takvimi

Hilâfet Devleti'nde çalışma düzeni ve takvimleri Hicrî takvime göredir. Bir Hicrî sene 354 günden oluşur. Ondan 3 gün 'İyd-ul Fitr-ul Mubârek ^[Mübarek Ramazan Bayramı] için, 7 gün de 'İyd-ul Edhâ ^[Kurban Bayramı] için çıkartılır. Geriye senede 344 gün kalır. Bu da aşağıdaki tabloda açıklandığı gibi öğretim devrelerine dağıtılır:

Devre	Devrenin Başlangıç târihi	Devrenin Bitiş târihi
Birinci Devre	1 Muharrem-ul Haram	25 Rabi-ul Evvel
İstirahat	25-26-27 Rabi-ul Evvel	
İkinci Devre	28 Rabi-ul Evvel	22 Cumâdâ es-Sâniyye
İstirahat	22-23-24 Cumâdâ es-Sâniyye	
Üçüncü Devre	25 Cumâdâ es-Sâniyye	20 Ramazan
İstirahat	20-21-22 Ramazan	
Dördüncü Devre	23 Ramazan	27 Zilhicce

İstirahat	1-3 Şevval, 'Iyd-ul Fitr ve 8-15 Zilhicce, 'Iyd-ul Edha tatilleri	
-----------	--	--

Birinci öğretim devresi, her sene 1 Muharrem-ul Haram'da başlar ve müddeti 83 gündür. Bu süre; Cuma günlerini içerdiği gibi ve o devreye ait son imtihanlara ayrılan müddeti de içerir. Yani devre, başlangıcından itibaren 83 gün geçtikten sonra sona erer. Üç gün istirahat müddetinden sonra da bir sonraki devre başlar.

Mübarek günler olan Ramazan ayını, 'Iyd-ul Fitr ^[Ramazan Bayramı] ve 'Iyd-ul Edha ^[Kurban Bayramı]'yı içermesi bakımından senenin ayrıcalıklı bir devresi olan dördüncü devre gelir. Hacc farzını edâ etmek veya Umre yapmak veya yolculuk yapmak için bazı öğrenciler yada öğretmenler bu devrenin tamamını tatile ayrılabilirler. Bazıları da Hacc farzının edâsını 7 gün süren 'Iyd-ul Edha tatilinde yapabilirler.

12. Basit Meslek Okulları

Bu okulların görevi, ilmî derinliği gerektirmeyen marangozluk, demircilik, terzilik, aşçılık ve benzerleri gibi uzmanlık alanlarında meslekî ve teknik iş elemanları hazırlamaktır. Herhangi bir sebepten dolayı okulda öğretimi takip etmek istemeyen öğrenci 24. devreyi bitirmesinden sonra okulda öğretimi terk edip bu uzmanlık alanlarından birisini öğrenmek için bu okullara girebilir.

Uzmanlar; bu branşlardan her bir branşın öğretim müddetini, bu mesleklerden birini kavraması için öğrencinin öğreneceği konuların özelliğini ve gerekli becerileri kararlaştırırlar.

Bu okullarda başarılı olmasından sonra öğrenciye "Marangozlukta..." yada "Demircilikte..." yada "Terzilikte..." meslek sertifikası diye isimlendirilen bir diploma verilir.

Yüksek Öğretim

Yüksek öğretim; okulda öğretimden sonraki her muntazam öğretimdir.

1. Yüksek Öğretimin Hedefleri

1. Yüksek öğretim öğrencilerinde, okuldaki öğretim merhalesinde oluşturulan İslâmî Şahsiyeti iyice yerleştirmek ve derinleştirmektir. Ümmetin hayatî meselelerini korumada ve hizmetinde lider olması için bu şahsiyeti yükseltmektir.

Ümmetin hayatî meseleleri; İslam'ın Müslümanlara haklarında ölüm-kalım tavrı almalarını zorunlu kıldığı hususlardır. Dolayısıyla hayatta İslam'ın yönetim nizamı olarak tatbik edilmediğinde, Müslümanların hayatî kalım meselesi Hilâfetin ikâmesi ve Allah'ın indirdikleri ile yönetimdir. Hilâfet Devletinin varlığında ise ümmetin hayatî meselesi;

- Hilâfet Devleti'ni korumak,
- İslam'ın Ümmet içinde uygulanır ve canlı kalmasını sağlamak,
- Dâveti âleme taşımak,
- Ümmetin ve devletin vahdetini tehdit eden hususları engellemektir.

Bu hayatî meselelerin Ümmetin aklında ve vicdanında canlı ve uyanıklılık merkezinde kalması için, bu hayatî meselelere hizmet eden İslâmî Kültürün öğretimini, uzmanlık alanlarına

bakmaksızın yüksek öğretim öğrencilerinin tamamı için devam ettirmek kaçınılmazdır. Bu; Fıkıh, Hadis, Tefsir, Usûl ve benzerleri gibi bütün bölümleri ile İslâmî Kültür öğretimindeki derinleşme ve uzmanlaşmaya ilâvetendir. İslâmî Kültürün bu uzmanlık bölümleri sayesinde gerekli olan alimlerin, müctehidlerin, liderlerin, düşünürlerin, kadıların, fâkihlerin ve benzeri şahsiyetlerin artması sağlanabilir. Tâ ki Ümmette sadece İslam canlı kalsın da Ümmet onu tatbik etsin, korusun ve Cihâd yoluyla bütün insanlara taşınsın.

Rasulullah [SallAllahu `Aleyhi ve Sellem] şöyle buyurdu:

İnsanlardan iki sınıf vardır ki onlar düzelirse insanlar düzelir, onlar bozulursa insanlar bozulur. Onlar: âlimler ve yöneticilerdir. [Ebu Nuaym, el-Hilye kitabında rivayet etti]

Ve şöyle buyurdu:

Bana şerden sormayın. Bana hayırdan sorun. Bunu üç defa söyledi. Sonra da şöyle dedi: **Dikkat edin! Şerrin şerri alimlerin şerlileridir. Hayrın hayrı da âlimlerin hayırlıdır.** [ed-Dârimî, el-Mukaddîme kitabında rivayet etti]

Dolayısıyla hayırlı alimleri yetiştirmeye önem verilmesi kaçınılmazdır.

2. Ümmetin hayatî maslahatlarına hizmet etmeye muktedir olan adamlar ile kısa ve uzun vâdeli "stratejik" plânlar koymaya muktedir adamlar yetiştirmektir.

Hayatî maslahatlar, yoklukları ümmetin hayatını tehdit eden maslahatlardır. Meselâ; Ümmeti korumaya ve maslahatlarını savunmaya muktedir ve kendilerine İslam Risâletini taşımak için savaş yoluyla kâfirlerin üzerine gidebilmeye gücü yeten kuvvetli ordu gibi. Su, gıda, mesken, güvenlik ve sağlık hizmeti gibi zorunlu ihtiyaçların karşılanması da Ümmetin hayatî maslahatlarındandır.

Yüksek öğretimden istenilen de; Hayatî maslahatlardan olan ziraat, su, güvenlik ve diğerleri gibi alanlarda gelişmiş üsluplar ve araçlar icat etmek için bilimsel ve işlevsel olarak ehil araştırmacılar yetiştirmektir. Bu alanlardaki yeni buluşlar ile Ümmet, kendi yeterliliği ve uyanıklılığı ile işlerinin kontrolünü eline geçirir. Bu da, herhangi bir maslahat nedeniyle kâfir devletlerin etkisi altına düşmekten kaçınmak için gereklidir.

Zîra Allah [Subhânehu ve Te'alâ] şöyle buyurmuştur:

Allah kâfirler için mü'minler aleyhine asla bir yol vermeyecektir. [Nisâ 141]

Yüksek öğretimden istenilenlerden bir diğeri de; ümmetin hayatî maslahatlarını gözetip korunmasına has, özellikle de Hilâfet Devleti'nin bu maslahatların hizmeti için gereksinim duyduğu uzun vâdeli "stratejik" planların konulmasına has öneriler ve dersler sunmaya muktedir olan ilmî ve siyasî yeterliliğe sahip adamlar yetiştirmektir.

3. Ümmetin işlerinin yürütülmesi için; kadılardan, fâkihlerden, tabiplerden, mühendislerden, öğretmenlerden, tercümanlardan, idârecilerden, muhâsebecilerden, hemşirelerden ve diğerlerinden gerekli adamları yetiştirmektir.

Muhakkak ki devletin, muamelatta ve cezalarda İslam'ın hükümlerini ihsan ile uygulaması zorunludur. Yine devletin, Ümmetin yaşamında gereksinim duyduğu yolları, hastaneleri, okulları ve diğerlerini temin etmesi de zorunludur. Bu uzmanlık alanlarındaki öğrenim, Ümmet üzerine farz-ı kifâyedir. Bunu Şer'iatın öngördüğü şekilde gerçekleştiren hususları oluşturmak ise devletin vazifesidir.

2. Yüksek Öğretimin Türleri

Yüksek öğretimin başlıca iki türü vardır:

Birincisi; Kavratıcı Öğretim: (Burada kavrama daha çok araştırma üzerine olur): Bu, üniversiteler ve fakültelerde yapılan müfredat programları, seminerler, konferanslar ve çalışma masaları dahilindeki düzenli öğretimdir.

Bu öğretimde; öğrenimi ister teknik alanda isterse hizmet alanında olsun öğrenciyi, üniversitenin bir fakültesinde **Birinci İcâzet Diploması**'na ulaştırır veya **İkinci İcâzet Diploması**'na ulaştırır ki bugün buna "Lisans" veya "Bakalorya" derecesi denilmektedir.

İkincisi; Araştırmacı Öğretim: Bu, kavratıcı öğretimden sonra gelen öğretimdir. Burada kavratmaktan ziyâde araştırmaya yer verilir. Bu öğretimde öğrenci bilimsel araştırmada icat ediciliği öğrenir. Belirli bir bilimsel veya kültürel branşta uzmanlaşır. Bünyesinde dakik ve profesyonel araştırmalar yapar. Böylece daha önce ortaya konmamış yeni bir fikre yada önermeye ulaşılır.

Bu öğretim türünde öğrenci **Birinci Uzmanlık İcâzeti Diploması** yada bugünkü isimlendirmeye "master" derecesine ulaşır. Sonra da Bilimsel veya Kültürel araştırmalardan bir araştırmada **İkinci Uzmanlık İcâzeti Diploması**'na yada bugünkü isimlendirmeye "doktora" derecesine ulaşır.

3. Yüksek Öğretim Müesseseleri

Yüksek öğretimin hedeflerini gerçekleştirmek için devlet, bu hedeflerin gerçekleşmesini üstlenen bir takım müesseseler kurar. Bu müesseseler şunlardır:

1. Teknik Akademiler
2. Hizmet Akademileri
3. Üniversiteler
4. AR-GE Merkezleri
5. Askerî Akademiler

3.1 Teknik Akademiler

Bu akademilerin görevi, gelişen teknolojilerde uzman teknik elemanları yetiştirmektir. Bilgisayar, telekomünikasyon araçlar ve diğer elektronik cihazları geliştirmek gibi, basit mesleklerin gereksinimlerinden daha derin bilimler ve bilgiler gerektiren mesleklerde elemanlar yetiştirmektir.

Bu akademilere girmek isteyen öğrencide, üçüncü okul merhalesini (36 öğretim devresini) bitirmiş olması şartı aranır. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı ister kazansın ister kazanmasın fark etmez.

Bu akademilerdeki her bir bölüm için gereken öğretim devrelerini ve müddetini uzmanlar kararlaştırırlar. Üçüncü Merhale Okulu'nda Sınâî Branşı bitirmiş olan öğrenciden bu akademide hangi konuların muaf tutulacağını da uzmanlar kararlaştırırlar.

Öğrenci, öğrenim müddetinin sonunda, öğrenimini gördüğü branşta **Birinci İcâzet Sertifikası**'nı elde eder.

Bu akademilerden bir tür de devletteki Öğretim Dâiresi ile organizeli bir şekilde Ziraat Dâiresi'ne tâbi olan Ziraat Akademileri'dir. Bu ziraat akademileri, üniversite düzeyinde öğrenime gereksinim duymayan zirâî hususlarda uzmanlaşırlar. Bu akademiler, ziraatta bizzat çalışması için ehil elemanlar yetiştirirler. Bu alanlara Örnek;

- Sulama teknikleri, tohumlu ve ağaçlı ziraatın düzenlenmesi, sonra da gübreleme, budama, aşılama ve benzer işlemleri gerçekleştirmek
- Büyükbaş ve kümes hayvanları gibi hayvancılığı geliştirmek
- Hayvansal ve bitkisel ürünlerin seri üretimini sağlamak gibi.

Üçüncü Merhale Okulu'nda Zirâî Branşı bitirmiş olan öğrenciden bu akademide hangi konuların muaf tutulacağını da uzmanlar kararlaştırırlar.

3.2 Hizmet Akademileri

Bu akademilerin görevi, öğrencinin üniversiteye girmesini gerektirmeyen bazı hizmet sektörüne ait işleri yapacak elemanları yetiştirmektir.

Bu akademilere girmek isteyende, -en azından- Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı kazanmış olması şartı aranır. Bu akademilerden her birine öğrencinin girme şartlarını, her bir bölümde öğretilen konuları ve öğrencinin yetişmesi için gerekli zaman müddetini de uzmanlar kararlaştırırlar.

Öğrenci, öğrenim müddetinin sonunda, öğrenimini gördüğü branşta **Birinci İcâzet Sertifikası**'nı elde eder.

Bu akademilerden bir tür de; hemşireler, röntgen uzmanları, laborant ve diş teknisyenleri gibi yardımcı tıbbî mesleklerde elemanlar yetiştiren akademilerdir.

Yine defter tutmak, malî fonlar ve zekat hesapları gibi öğrenimi üniversiteye girmeyi gerektirmeyen, küçük şirketlerin idâresi için gerekli olup onlara has muhâsebe işlerini üstlenen Basit Malî ve İdârî mesleklerde elemanlar yetiştiren akademiler vardır.

Bu akademilerden biri de çeşitli okul merhalelerinde çalışmaya ehil öğretmenler yetiştiren akademilerdir. Bunlar, üniversiteler haricinde öğretim alanında çalışmak isteyenlere has devreler hazırlanması için kurulurlar.

Akademiler devletin vilâyetlerine yayılırlar ve vilâyetlerin ihtiyacına göre de çeşitlenirler. Meselâ deniz kenarındaki vilâyetler; balıkçılık, gemi yapımı ve tamirciliği, liman idareciliği gibi denizcilikle ilgili mesleklere ait akademileri hazırlar. Ziraatla meşhur vilâyetler ise ziraat akademilerini hazırlarlar. İşte böylece devam eder.

3.3 Üniversiteler

Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı kazanan öğrenci devlet üniversitelerine girmek için başvuru yapmak hakkına sahiptir. Üniversiteler senede iki defa genel imtihanı başarı ile geçen öğrencileri kabul ederler. Belirli bir uzmanlık alanına kabul edilmek aşağıdaki hususlara dayanır:

1. Öğrencinin, Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'ndaki genel not ortalaması,
2. Öğrencinin, üçüncü okul merhalesinde seçtiği branş türü; Kültürel, İlmî veya Ticârî gibi.
3. Öğrencinin üzerinde uzmanlaşmaya niyetlendiği branşa ilişkin genel imtihanındaki belirli konularda aldığı notlar. Meselâ; Fıkıh Fakültesi ve şer'î İlimler Fakültesi öğrencisi, İslâmî Kültür konularında ve Arap Dili konularında yüksek notlar almış olmalıdır. Mühendislik öğrenimi yapmak isteyen öğrenci ise matematik ve fizik konularında çok başarılı olmalıdır. Tıp Bilimleri öğrencisi ise biyoloji ve kimya bilimlerinde çok başarılı olmalıdır. İşte böyle devam eder. Üniversitenin uzmanlık alanlarından her biri ile bağlantılı konuları ve bunlara girmek için gereken not ortalamalarını uzmanlar belirlerler.

Üniversiteler bir takım fakülteler içerirler. Meselâ;

- İslâmî Kültür ve İlimleri Fakültesi: Tefsir, Fıkıh, İctihad, Yargı ve şer'î İlimler bölümü gibi
- Arap Dili ve İlimleri Fakültesi
- Mühendislik Bilimleri Fakültesi: Şehircilik Mühendisliği, Mâden Mühendisliği, Makina Mühendisliği, Elektrik Mühendisliği, Elektronik Mühendisliği, Telekomünikasyon Mühendisliği, Havacılık Mühendisliği, Bilgisayar (Donanım) Mühendisliği bölümü gibi
- Bilgisayar Bilimleri Fakültesi: Programlama, Bilgi-işlem ve Bilgisayar (Yazılım) Mühendisliği bölümü gibi
- Bilimler Fakültesi: Matematik, Kimya, Fizik, Bilgisayar (Eğitim), Astronomi, Coğrafya, Jeoloji bölümü gibi
- Tıbbî Bilimler Fakültesi: Tıp, Hemşirelik, Tıbbî Tahlil, Diş Tabipliği ve Eczacılık bölümü gibi

- Zirâî Bilimler Fakültesi: Bitkisel Ziraat Bilimleri, Hayvansal Ziraat Bilimleri, Hayvancılık (Yetiştirme), Gıda Muhafaza, Hayvanî ve Zirâî Hastalıklar bölümü gibi
 - İdarî ve Malî Bilimler Fakültesi: Muhâsebe, İktisâdî ve Ticârî Bilimler bölümü gibi
- İhtiyaca göre başka yeni fakülteler ortaya konulabilir veya ilâve edilebilir.

3.4 Araştırma ve Geliştirme [AR-GE] Merkezleri

Bu merkezlerin görevi, çeşitli kültürel ve bilimsel alanlarda dakik ve profesyonel araştırmalar yapmaktır.

Kültürel alanlarda derin fikirlere ulaşmaya çalışırlar. Bunlar ister; elçilikler ve görüşmeler yoluyla Davetin taşınması hakkında uzun vâdeli "stratejik" planlar ve üsluplar belirlemek hakkında olsun isterse fıkıh, ictihad, Arap Dili ilimleri ve benzerleri hakkında olsun fark etmez.

Bilimsel alanlarda ise; araştırmada derinleşmeyi ve uzmanlaşmayı gerektiren sanayi dalları, atom ve uzay bilimleri ve benzeri gibi uygulama alanlarında yeni üsluplar ve araçlar icat etmeye çalışırlar.

Bu merkezlerin bir kısmı üniversitelere bağlıdırlar. Bir kısmı ise üniversitelerden bağımsızdırlar, doğrudan Öğretim İdaresi'ne tâbi olurlar. Bu merkezlerde bilim adamları, üniversite üstadları ve üniversite öğrenimleri esnasında araştırmaya, icat etmeye ve geliştirmeye kudretli oldukları açığa çıkmış bazı seçkin öğrenciler çalışırlar.

3.5 Askerî Araştırma Akademileri ve Merkezleri

Bunların görevi; askerî komutanlar yetiştirmek, Allah'ın düşmanlarını ve Müslümanların düşmanlarını korkutmayı gerçekleştirmek için askerî üslupları ve araçları geliştirmektir. Bu akademiler ve merkezler Cihad Emîri'ne bağlıdırlar.

4. Yüksek Öğretim Diplomaları ve Sertifikaları

1. Teknik Meslek Akademilerinde Yüksek Öğretimi başarıyla bitirenler; "Telekomünikasyon alanında" yada "Bilgisayar alanında" yada "... alanında" **Birinci İcâzet** diye isimlendirilen bir sertifika ile taltif edilirler.
2. Hizmet Akademilerinde Yüksek Öğretimi başarıyla bitirenler; "Öğretim alanında" yada "Hemşirelik alanında" yada "... alanında" **Birinci İcâzet** diye isimlendirilen bir sertifika ile taltif edilirler.
3. Üniversite fakültelerinden bir fakültede Kavratıcı Yüksek Öğretimi başarıyla bitirenler; "**İkinci İcâzet**" diye isimlendirilen ve bugünkü "Bakalorya" yada "Lisans" derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.
4. Araştırmacı Yüksek Öğretimde, Birinci Merhaleyi başarıyla bitirenler; **Birinci Uzmanlık İcâzeti** diye isimlendirilen ve bugünkü "Master" yada "Yüksek Lisans" derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.
5. Araştırmacı Yüksek Öğretimde, İkinci Merhaleyi başarıyla bitirenler; **İkinci Uzmanlık İcâzeti** diye isimlendirilen ve bugünkü "Doktora" derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.

- Ek

Burada öğrencilerin yaşlarının öğretim devrelerine dağılımını gösteren bir tablo ilâve edilmiştir. Tablo iki uç sınırı göstermektedir. Öğrencilerin çoğu bu ikisi arasında kalmaktadır.

Birincisi; öğrenimi esnasında herhangi bir tatil almaksızın 36 devreyi başarıyla sürdüren öğrenciyi ve dolayısıyla üç okul merhalesini bitirmek için en az zaman müddeti olan 9 Hicrî senede okul merhalelerini bitiren öğrenciyi göstermektedir. [Tabloda siyah karelerle işaretlidir]

Diğer sınır ise; Her sene bir öğretim devresini tatil olarak kullanan ve bütün devrelerde başarılı olan ve dolayısıyla da 12 Hicrî senede okul merhalelerini bitiren öğrenciyi göstermektedir. [Tabloda koyu-gri karelerle işaretlidir]

Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu iki uç sınır arasında kalmaktadır. [Tabloda açık-gri karelerle işaretlidir]

Hastalık, sık sık başarısızlık ve benzer herhangi bir sebepten dolayı okul merhalelerini 12 senede bitiremeyen öğrencilere ise 20 yaşına kadar okulda kalmalarına izin verilir. Tablodaki diğer sütunlar bu durumu [17-20 yaş arasını] kapsamaktadır.